

КОДЕКСИ ОИЛАИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1998, №22, мод. 303; с. 2006, №4, мод. 196; с. 2008, №3, мод. 201; с. 2010, №7, мод. 546; с. 2011, №3, мод. 177, №12, мод. 855; с. 2013, №3, мод. 195; с. 2015, №11, мод. 960; с. 2016, №3, мод.143)

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 [№ 183](#), аз 20.03.2008 [№ 382](#), аз 21.07.2010 [№ 613](#), аз 25.03.2011 [№ 710](#), аз 26.12.2011 [№ 791](#), аз 19.03.2013 [№ 952](#), аз 23.11.2015 [№ 1239](#), аз 15.03.2016 [№ 1290](#), аз 14.11.2016 [№ 1365](#), аз 24.02.2017 [№ 1395](#))

ФАСЛИ I. ҚОИДАҲОИ УМУМИ

БОБИ 1. ҚОНУНГУЗОРИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ОИД БА ОИЛА

(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 [№ 791](#))

Моддаи 1. Заминаҳои асосии қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 [№ 791](#))

1. Оила, ақди никоҳ, модар, падар ва кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тахти муҳофизати давлат қарор доранд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 [№ 183](#)*).

2. Қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба зарурати таҳкими оила, ба бунёди муносибатҳои оилави дар заминаи муҳаббату эҳтироми яқдигар, кӯмаки мутақобила ва масъулияти ҳамаи аъзои оила дар назди оила, раво набудани даҳолати беасоси ҳар шахс ба қорҳои оила, татбиқи бемонсаи ҳуқуқ ва иҷрои ӯҳдадорихои худ аз қониби аъзои оила ва имқонияти ҳимояи судии онҳо асос меёбад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 [№ 791](#)*).

3. Танҳо он никоҳе эътироф қарда мешавад, ки дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрванди ба ҷо оварда шудааст. Ақди никоҳе, ки бо расму оини дини сураи гирифтааст, эътибори қонуни надорад.

4. Танзими муносибатҳои оилави дар асоси принципҳои ихтиёри будани ақди никоҳи марду зан, баробарии ҳуқуқи зану шавҳар дар оила, ҳалли масъалаҳои дохилиоилави дар асоси мувофиқаи тарафҳо, афзалияти тарбияи кӯдакон дар оила, ғамхори нисбати некӯаҳволи ва рушди қамоли онҳо, таъмини бештари ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои аъзои ноқолиғ ва ғайри қобили меҳнати оила сураи мегирад.

5. Ҳангоми никоҳ ва дар муносибатҳои оилави ҳама гуна шаклҳои маҳдуд қардани ҳуқуқи шаҳрвандон аз рӯи мансубияти иҷтимои, нақоди, милли, забони ё дини, инқунин таҳсил ва молумулқ манъ аст (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 [№ 710](#), аз 14.11.2016 [№ 1365](#)*).

6. Ҳуқуқи шаҳрвандон дар оила дар асоси қонунгузорию дар бораи оила ва дар ҳадде, ки бо мақсади муҳофизати ҳуқуқ, манфиатҳои қонунӣ, ахлоқ,

саломатии дигар аъзои оила ва шахрвандон лозим мебошад, маҳдуд карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 2. Муносибатҳое, ки бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим мегарданд

(*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*)

Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила шарт ва тартиби ақди никоҳ, қатъ ва беътибор доништани онро муқаррар менамоянд, муносибатҳои шахсии ғайримолумулкӣ ва молу мулкero, ки дар оила миёни зану шавҳар, падару модар, фарзандон, дигар аъзои оила ба миён меоянд, муносибатҳое, ки вобаста бо фарзандхонди, васояту парастори, ба тарбия гирифтани кӯдакон ба миён меоянд, тартиби сабти асноди ҳолати шахрванди ва муносибати дигари оилавино танзим менамоянд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*), аз 25.03.2011 № 710, аз 26.12.2011 № 791).

Моддаи 3. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

(*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*)

1. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*, аз 14.11.2016 № 1365).

2. Меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ, ки дар санадҳои қонунгузорӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ гардидаанд, бояд ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кодекси мазкур мутобиқ бошанд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*, аз 14.11.2016 № 1365).

3. Бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрвандӣ дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрвандӣ" ба амал бароварда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

4. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад, ки тибқи асос ва бо мақсади иҷрои ҳамин Кодекс ва дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба масъалаҳои оилави санадҳои меъёри ҳуқуқӣ қабул намояд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 4. Истифодаи қонунгузории граждани дар муносибатҳои оилави

Қонунгузории граждани дар танзими муносибатҳои шахсии ғайримолумулкӣ ва молумулкии байни аъзои оила истифода мешаванд, агар ин муносибатҳо бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим нагардида бошанд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*, аз 26.12.2011 № 791).

Моддаи 5. Қиёси қонун ва ҳуқуқ дар муносибатҳои оилави

(*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*)

Дар ҳолатҳое, ки муносибатҳои байни аъзои оила бо қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ё созишномаи тарафҳо танзим нагардида бошанд ва дар сурати мавҷуд набудани меъёрҳои ҳуқуқи граждани, ки бевосита ин муносибатҳоро танзим менамоянд, нисбат ба чунин муносибатҳо, агар ин ҳилофи моҳияти онҳо набошад, меъёрҳои ҳуқуқи оилави ва (ё) ҳуқуқи граждани, ки муносибатҳои шабехро танзим менамоянд (қисси қонун), истифода мешаванд. Дар сурати набудани чунин меъёрҳо ҳуқуқи ӯҳдадорихои аъзои оила, бо назардошти асосу принципҳои умумии ҳуқуқи оила ё ҳуқуқи граждани (шабоҳати ҳуқуқ), инчунин принципи башардӯсти, оқилона ва адолат муайян карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791, аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 6. Истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилали дар муносибатҳои оилави

(*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*)

Агар дар шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба қоидаҳои дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила пешбинигардида қоидаҳои дигар муқаррар гардида бошанд, он гоҳ қоидаҳои шартномаи байналхалқии истифода мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183, аз 26.12.2011 № 791*).

БОБИ 2. ТАТБИҚ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ОИЛАВИ

(*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*)

Моддаи 7. Татбиқи ҳуқуқи оилави ва иҷрои ӯҳдадорихои оилави

1. Шаҳрвандон ба ҳуқуқҳои ба онҳо тааллуқдошта, ки аз муносибатҳои оилави ва ҳуқуқҳои оилави, аз ҷумла ҳуқуқи ҳифзи онҳо бармеоянд, бо салоҳдиди худ ихтиёрдори менамоянд, агар дар ҳамин Кодекс тартиби дигаре муқаррар нашуда бошад.

Ҳуқуқи худро амали намудани аъзоёни оила ва иҷрои ӯҳдадорихояшон набояд ҳуқуқи озодаи ва манфиатҳои қонунии аъзоёни дигари оила ва дигар шаҳрвандонро вайрон намояд.

2. Ҳуқуқҳои оилави қонун ҳифз мекунад, ба истиснои ҳолатҳое, ки ин ҳуқуқҳо ҳилофи таъиноташон ба амал бароварда мешаванд.

Моддаи 8. Ҳимояи ҳуқуқи оилави

1. Ҳуқуқҳои оилави аз тарафи суд, мақомоти васоияту парастори, сабти асноди ҳолати шаҳрванди ва мақомоти дигари давлати, инчунин дар ҳолатҳои пешбининамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ҳимоя карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Ҳимояи ҳуқуқҳои оилави бо тартиби пешбининамудаи моддаҳои дахлдори ҳамин Кодекс сурат мегирад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 9. Истифодаи мӯҳлати даъво дар муносибатҳои оилави

Нисбати талаботе, ки аз муносибатҳои оилави бармеоянд, ба истиснои ҳолатҳое, ки мӯҳлати ҳифзи ҳуқуқи поймолшударо ҳамин Кодекс муқаррар намудааст, мӯҳлати даъво татбиқ намегардад. Зимни истифодаи меъёрҳое, ки мӯҳлати даъворо муқаррар менамоянд, суд меъёрҳои дахлдори дар Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардида ро дастури амал қарор медиҳад.

ФАСЛИ II. АҚДИ НИКОҲ ВА ҚАТЪИ ОН

БОБИ 3. ШАРТ ВА ТАРТИБИ БАСТАНИ АҚДИ НИКОҲ

(Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365)

Моддаи 10. Ақди никоҳ

1. Никоҳ дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрванди баста мешавад *(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791)*.

2. Ҳуқуқи ӯҳдадорихои зану шавҳар аз лаҳзаи дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди ба қайди давлати гирифтани ақди никоҳ ба миён меояд.

3. Никоҳҳое, ки дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон то 19 декабри соли 1929 мувофиқи расму оини дини ба ҷо оварда шудаанд, бо никоҳҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди ба қайд гирифта шудаанд, баробар мебошанд *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

Моддаи 11. Тартиби бастани ақди никоҳ

(Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365)

1. Қайди бастани ақди никоҳ бо тартиби муқарраркардаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ" ба ҷо оварда мешавад *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183, аз 26.12.2011 № 791)*.

2. Дар сурати аз ҷониби мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди рад кардани бақайдгирии никоҳ шахсоне, ки хоҳиши никоҳ кардан доранд (яке аз онҳо), метавонанд ба суд арз намоянд *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

Моддаи 12. Шартҳои ақди никоҳ

1. Барои ақди никоҳ розигии ҳамдигарии марду зани никоҳшаванда ва синни никоҳи доштани онҳо зарур аст *(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)*.

2. Дар сурати мавҷуд будани монеаҳои дар моддаи 14 ҳамин Кодекс зикрфта ақди никоҳ баста намешавад.

3. Агар яке аз тарафҳои никоҳшаванда шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд бошад, шартҳои иловагии зерин талаб карда мешаванд:

- истиқомат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон на камтар аз як соли охир;

- бастанӣ аҳдномаи никоҳ ба таври ҳатмӣ (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 13. Синни никоҳи

1. Синни никоҳи аз ҳаҷдаҳсолагӣ муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 613*).

2. Дар ҳолатҳои истисноӣ суд ҳуқуқ дорад дар асоси хоҳиши шахсони никоҳшаванда синни никоҳи дар ҳамин модда барои марду зан муқарраршударо ба мӯҳлати на бештар аз як сол кам кунад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

3. Ариза тибқи тартиби пешбурди алоҳида, дар суди маҳалли истиқомати шахсе, ки синнаш кам карда мешавад, баррасӣ мегардад.

4. Ҳуқуқи оид ба ҳамин масъала мурочиат намудан ба суд аз синни ҳаҷдаҳсолагӣ фаро мерасад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 613*).

Моддаи 14. Ҳолатҳои, ки монсаби бастанӣ ақди никоҳ мегарданд

(*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*)

Ақди никоҳ байни шахсони зерин манъ аст:

- байни шахсоне, ки яке аз онҳо дар никоҳи дигари ба қайдгирифташуда қарор дошта бошад;

- байни ҳешовандони наздик (падар ё модар бо фарзанд, бобо ё бибӣ бо набераи худ) (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*);

- байни бародарону хоҳарони айни ва ӯғай (ки аз як падар ё модаранд);

- байни фарзандони бародарон, хоҳарон, бародару хоҳар (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*);

- байни тағо ва чиян, амак ва бародарзода, хола ва хоҳарзода, амма ва чиян (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*);

- байни шахсоне, ки аз як зан шир макидаанд (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*);

- байни шахсоне, ки аз муоинаи тиббии ҳатмӣ нагузаштаанд (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*);

- байни фарзандҳондагон ва фарзандҳондшудагон;

- байни шахсоне, ки суд яке аз онҳоро бо сабаби бемории рӯҳи ё сустаклиаш (ноқисулақлиаш) ғайри қобили амал эътироф кардааст;

- байни шахсоне, ки суд қобилияти амали яке аз онҳоро бо сабаби суиистеъмол намудан аз машруботи спиртӣ, воситаҳои напъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадхушқунанда маҳдуд намудааст (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 15. Муоинаи тиббии ҳатмии шахсони никоҳшаванда

(*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*)

1. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд пеш аз бастанӣ акди никоҳ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доимӣ аз муоинаи тиббии ҳатмӣ ба таври ройгон мегузаранд ва онҳо бо натиҷаи муоинаи тиббии ҳатмӣ ҳамдигар шинос карда мешаванд.

2. Машваратдихӣ оид ба тарзи солими ҳаёт, банақшагирии оила ва таъсири бемориҳо ба саломатии насл аз ҷониби муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доимӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290, аз 14.11.2016 № 1365*).

БОБИ 4. ҚАТЪИ НИКОҲ

Моддаи 16. Асосҳои қатъи никоҳ

1. Никоҳ дар натиҷаи вафот ё яке аз ҳамсаронро фавтида эълон намудани суд қатъ мегардад.

2. Никоҳ бо роҳи бекор кардани он (талок) дар асоси аризаи зан ё шавҳар ё ҳардуи онҳо, васии зан ё шавҳаре, ки суд ўро ғайри қобили амал эътироф намудааст, инчунин прокурор қатъ гардиданаш мумкин аст.

Моддаи 17. Маҳдуд кардани ҳуқуқи шавҳар оид ба талаби бекор кардани никоҳ

1. Шавҳар ҳуқуқ надорад ҳангоми ҳомиладории зан ва дар давоми якуним соли пас аз таваллуди кӯдак бе розигии зан ба суд оиди бекор кардани никоҳ даъво пешниҳод намояд.

2. Маҳдудияти дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинигардида нисбат ба шавҳар татбиқ намегардад, агар дар мӯҳлати зикршуда зан аз тарбияи фарзанд даст кашада, шавҳар бевосита ба тарбияи фарзанд машғул бошад, ё зан ташаббускори бекор кардани акди никоҳ бошад (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 18. Тартиби бекор кардани никоҳ

Никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаҳои 21-24 ҳамин Кодекс ба тартиби суди бекор карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 19. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 20. Баррасии баҳсхое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди ҳангоми бекор кардани никоҳ дар байни зану шавҳар ба миён меоянд

Баҳсҳо дар хусуси тақсими молу мулки муштаракӣ зану шавҳар, пардохти маблағ барои таъминоти зан ё шавҳари эҳтиёҷманди корношоям, инчунин баҳсҳо дар хусуси фарзандон, ки байни зану шавҳар ба миён меоянд ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ, сарфи назар аз бекор кардани никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ, ба тариқи суди баррасии мешаванд ([Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183](#), аз [25.03.2011 № 710](#)).

Моддаи 21. Бекор кардани никоҳ дар суд

1. Никоҳ аз тарафи суд дар сурати фарзандони ноболиғ доштани зану шавҳар, ба истиснои ҳолатҳои дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ пешбинигардида ё дар сурати ба бекор кардани никоҳ рози набудани зан ё шавҳар, бекор карда мешавад ([Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183](#)).

2. Никоҳ ба тартиби суди, инчунин дар ҳолатҳое, ки зан ё шавҳар бо вучуди мухолиф набуданашон аз бекор кардани никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ саркаши менамояд (ариза додан намехоҳад ё барои сабти бекор кардани никоҳ ҳозир намешавад ва ғайра), бекор карда мешавад.

Моддаи 22. Ба тариқи суди бекор кардани никоҳ дар сурати рози набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани никоҳ

1. Зимни баррасии парвандаҳо дар бораи бекор кардани никоҳ, дар сурати рози набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани никоҳ, суд барои ошти додани зану шавҳар тадбирҳо меандешад ва ҳуқуқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта, ба зану шавҳар барои оштипави то шаш моҳ мӯҳлат диҳад ([Қонуни ҶТ аз 20.03.2008 № 382](#)).

2. Агар суд муқаррар намояд, ки зиндагии минбаъдаи якҷояи зану шавҳар ва нигоҳ доштани оила имконнопазир гардидааст ва тадбирҳои ошти додани зану шавҳар натиҷаи дилхоҳ надоданд, никоҳ бекор карда мешавад.

3. Агар суд даъвои бекор кардани никоҳро рад кунад, зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки баъди гузаштани се моҳи пас аз рад шудани даъво дар хусуси бекор кардани никоҳ такроран бо аризаи даъво мурочиат намоянд.

Моддаи 23. Бо тартиби судӣ бекор кардани ақди никоҳ ҳангоми розигии зану шавҳар

([Қонуни ҶТ аз 14.11.2016 № 1365](#))

1. Агар зану шавҳар барои бекор кардани ақди никоҳ розӣ бошанд, суд ҳуқуқ дорад ақди никоҳро бекор намояд. Дар ин ҳолат ақди никоҳ дар давоми як моҳи баъди ариза додани зану шавҳар бекор карда мешавад.

2. Ба зану шавҳари дорои фарзандони ноболиғ, новобаста ба розигии муштаракӣ онҳо барои бекор кардани ақди никоҳ, суд барои ошти додани онҳо тадбирҳо меандешад ва ҳуқуқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта,

ба зану шавҳар барои општишавӣ то шаш моҳ мӯҳлат диҳад (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 24. Масъалаҳое, ки суд хангоми қабули ҳалнома дар бораи бекор кардани никоҳ ҳал менамояд

1. Хангоми ба тариқи суди бекор кардани никоҳ зану шавҳар метавонанд созишномаро дар хусуси бо кадоме аз онҳо зиндаги кардани фарзандони ноболиғ, дар бораи тартиби пардохт ва андозаи маблағ барои таъминоти фарзандон ва (ё) зан ва (ё) шавҳари ғайри қобили меҳнати эҳтиёҷманд, дар хусуси ҳаҷми ин маблағ ё тақсимоти молу мулки зану шавҳар барои тасдиқи суд пешниҳод намоянд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Дар сурати набудани созишномаи байни зану шавҳар оид ба масъалаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда, инчунин агар муқаррар гардад, ки ин созишнома манфиати фарзандон ва ё зан ва шавҳарро поймол мекунад, суд вазифадор аст:

- муайян намояд, ки фарзандони ноболиғ пас аз бекор кардани никоҳ бо кадоме аз волидон зиндаги мекунанд;

- муайян намояд, ки барои таъминоти фарзандон аз кадом волидон ва ба кадом андоза алимент ситонида мешавад;

- бо талаби зану шавҳар (яке аз онҳо) молу мулки дар таҳти моликияти муштаракӣ онҳо қарордоштаро тақсим намояд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*);

- бо талаби зан ё шавҳаре, ки аз ҳамсари худ ба гирифтани таъминот ҳуқуқ дорад, андозаи ин таъминотро муайян намояд.

3. Хангоми бекор кардани ақди никоҳе, ки яке аз тарафҳо шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд мебошад, суд вазифадор аст таъмини иҷрои аҳдномаи никоҳро мавриди баррасӣ қарор диҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

4. Дар мавриде, ки агар тақсими молу мулк ба манфиатҳои шахсони сеюм дахл кунад, суд метавонад тақозои тақсими молу мулкро ба истисноати алоҳида ҷудо кунад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 25. Лаҳзаи қатъ гардидани никоҳ хангоми талок

1. Ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳодати шаҳрвандӣ аз рӯзи бақайдгирии давлатии бекор кардани ақди никоҳ дар китоби сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва хангоми бекор кардани ақди никоҳ дар суд, аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд қатъ мегардад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

2. Бекор кардани никоҳ дар суд бояд дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ аз рӯзи аз эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд, мувофиқи тартиби барои сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ муқарраргардида ба қайди давлатӣ гирифта шавад. Бекор кардани никоҳ аз лаҳзаи ба қайд гирифта

шуданаш барои шахсони сеюм эътибори ҳуқуқи дорад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 26. Барқарор намудани никоҳ дар сурати ҳозиршавии зан ё шавҳаре, ки фавтида эълон шуда ё бедарак ғойбшуда доништа шудааст

1. Дар сурати ҳозиршавии зан ё шавҳаре, ки суд фавтида эълоншуда ё бедарак ғойбшуда эътироф кардааст ва бекор кардани ҳалномаҳои дахлдори суди, мақоми сабти асноди ҳолати шахрванди метавонад дар асоси аризаи яқҷояи зану шавҳар никоҳро барқарор намояд.

2. Агар зан ё шавҳар бо дигаре никоҳ карда бошад, никоҳ барқарор карда намешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 27. Хориҷ карда шуд

(*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*)

БОБИ 5. БЕЭЪТИБОРИИ НИКОҲ

Моддаи 28. Беэътибор дониستاني никоҳ

1. Дар сурати вайрон кардани шартҳои дар моддаҳои 12 ва 14 ҳамин Кодекс, инчунин дар мавриди бастании никоҳи қалбаки, яъне агар зану шавҳар ё яке аз онҳо никоҳро бе нияти бунёди оила сабт карда бошанд, никоҳ беэътибор доништа мешавад. Никоҳе, ки маҷбури ё бо роҳи фиреб баста шудааст, тибқи аризаи ҷабрдида ё прокурор беэътибор доништа шуданаш мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*).

2. Никоҳ аз ҷониби суд беэътибор доништа мешавад.

3. Суд вазифадор аст, ки дар мӯҳлати се рӯзи баъди эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи беэътибор дониستاني никоҳ иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шахрвандии маҳали бақайдгирии давлатии ақди никоҳ фириштад.

4. Ақди никоҳи хилофи талаботи қисми 1 моддаи мазкур баста шуда аз лаҳзаи баста шуданаш беэътибор аст (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 29. Шахсоне, ки барои талаби беэътибор дониستاني никоҳ ҳуқуқ доранд

1. Шахсони зерин барои талаби беэътибор дониستاني никоҳ ҳуқуқ доранд:

- зан ё шавҳари ноболиғ, волидони \bar{y} (шахсони онҳоро ивазкунанда), мақоми васоят ва парастори ё прокурор - агар никоҳ бо шахси ба синни никоҳи нарасида хангоми мавҷуд набудани иҷозати ақди никоҳ то ба синни никоҳи расиданаш (моддаи 13 ҳамин Кодекс) баста шуда бошад. Баъди ба синни хаждаҳсолагӣ расидани зан ё шавҳари ноболиғ барои талаби беэътибор дониستاني никоҳ танҳо ин зан ё шавҳар ҳуқуқ дорад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 613*);

- зан ё шавҳаре, ки ҳуқуқи ӯ ҳангоми ақди никоҳ поймол гардидааст, инчунин прокурор - агар никоҳ дар сурати рози набудани зан ё шавҳар: дар натиҷаи маҷбуркуни, фиреб, ба иштибоҳ андохтан ё вобаста ба вазъи ҳолати худ дар лаҳзаи бақайдгирии никоҳ дарк карда натавонистани моҳияти амали худ ё идора накардани он ҳолат баста шуда бошад;

- зан ё шавҳаре, ки дар хусуси мавҷуд будани ҳолатҳои монсаи ақди никоҳ огоҳи надошт, васии зан ё шавҳаре, ки ғайри қобили амал эътироф шудааст, зан ё шавҳари аз никоҳи қабли бекоркарданашуда, шахсони дигаре, ки дар асари никоҳ бо вайрон кардани муқаррароти моддаи 14 ҳамин Кодекс басташуда ҳуқуқашон поймол гардидааст, инчунин мақоми васоияту сарпарастии ва прокурор;

- прокурор, инчунин зан ё шавҳаре, ки ҳангоми бастании никоҳи қалбаки дар хусуси қалбаки будани он огоҳи надошт (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1290*).

2. Ҳангоми баррасии парванда дар хусуси беътибор дониستاني никоҳи бо шахси ба синни никоҳи нарасида, инчунин бо шахси аз тарафи суд ғайри қобили амал эътирофгардида басташуда, барои иштирок дар парванда мақоми васоияту парастори ҷалб карда мешавад.

Моддаи 30. Эътиборнок дониستاني никоҳ (санатсияи никоҳ)

1. Суд метавонад никоҳро эътиборнок ҳисоб кунад, агар дар лаҳзаи баррасии парванда дар бораи беътибор дониستاني никоҳ ҳолатҳои, ки барои ақди никоҳ монса мешуданд, аз байн рафта бошанд.

2. Суд метавонад даъворо оид ба беътибор дониستاني никоҳе, ки бо шахси ба синни никоҳи нарасида баста шудааст, рад кунад, агар инро манфиатҳои зан ё шавҳари ноқобили талаб намояд.

3. Суд метавонад никоҳи қалбакиро ҳақиқи эътироф намояд, агар то лаҳзаи баррасии парванда байни шахсоне, ки никоҳ бастаанд, муносибатҳои занӯшӣ ба вучуд омада, онҳо барои идомаи ҳаёти оилави рози бошанд, ба шарте, ки ҳақиқи дониستاني никоҳ ба ҳуқуқҳои шахсони сеюм зарар нарасонад.

4. Никоҳ пас аз бекор кардани он ғайриҳақиқи дониства шуда наметавонад, ба истисноии ҳолатҳои вучуд доштани дараҷаи хешии байни зану шавҳар, ки қонун манъ кардааст, ё ҳолате, ки зан ё шавҳар дар лаҳзаи бақайдгирии никоҳ дар никоҳи дигари бекорнашуда (моддаи 14 ҳамин Кодекс) қарор дошта бошанд.

Моддаи 31. Оқибати никоҳи беътибор доништашуда

1. Никоҳе, ки суд беътибор дониствааст, ба истисноии ҳолатҳои дар қисмҳои 4 ва 5 ҳамин модда муқарраргардида, ҳуқуқи ӯҳдадорихои дар Кодекси мазкур пешбинигардидаи зану шавҳарро ба миён намеоварад.

2. Нисбати молу мулки якҷоя бадастовардаи шахсоне, ки никоҳашон беътибор дониства шудааст, меъёрҳои Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи моликияти умумии саҳми истифода

мешавад. Ахдномаи никоҳе, ки зану шавҳар бастаанд (моддаҳои 41-43 Кодекси мазкур), беэтибор доништа мешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710, аз 14.11.2016 № 1365*).

3. Беэтибор дониستاني никоҳ ба ҳуқуқи кӯдаконе, ки аз ин никоҳ таваллуд ёфтаанд ё дар давоми сесад рӯзи баъди беэтибор дониستاني никоҳ ба дунё омадаанд, таъсир намекунад (қисми 2 моддаи 49 ҳамин Кодекс).

4. Ҳангоми баровардани ҳалномаи дар бораи беэтибор дониستاني никоҳ суд метавонад ҳуқуқи зан ё шавҳарро, ки баъди баستاني чунин никоҳ ҳуқуқаш поймол гардидааст, барои мутобиқи моддаҳои 90, 91 ҳамин Кодекс аз зан ё шавҳари дигар гирифтани таъминот эътироф намояд, нисбати тақсими молу мулки то рӯзи беэтибор дониستاني никоҳ бадастомада бошад, метавонад муқаррароти дар моддаҳои 34, 38-39 ҳамин Кодекс муайянгардидаро татбиқ кунад, инчунин шартномаи никоҳро пурра ё қисман беэтибор донад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Зан ё шавҳаре, ки дар натиҷаи баستاني никоҳи аз ҷониби суд беэтибор доништашуда ҳуқуқаш поймол гардидааст, ҳуқуқ дорад мувофиқи қоидаҳои пешбиниамудаи қонунгузорию граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброни зарари модди ва маънавии ба ӯ расонидашударо талаб намояд (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*).

5. Зан ё шавҳари софдил ҳангоми беэтибор дониستاني никоҳ ҳуқуқ дорад насаберо, ки ҳангоми сабти никоҳ интиҳоб намудааст, нигоҳ дорад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

ФАСЛИ Ш. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ЗАНУ ШАВҲАР

БОБИ 6. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ШАХСИИ ЗАНУ ШАВҲАР

Моддаи 32. Баробарҳуқуқии зану шавҳар дар оила

(*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*)

1. Зану шавҳар ҳар кадомашон дар интиҳоби шуғл, таҳсилу, касб, намуди фаъолият, маҳалли истиқомат ва будубош озод аст (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365, аз 24.02.2017 № 1395*).

2. Масъалаҳои падариву модари, таълиму тарбияи фарзандон ва масъалаҳои дигари ҳаёти оилавино зану шавҳар якҷоя, бо назардошти принципи баробарҳуқуқии зану шавҳар ҳал менамоянд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791, аз 14.11.2016 № 1365*).

3. Зану шавҳар вазифадоранд, ки муносибатҳои худро дар оила дар асоси эҳтирому кӯмаки якдигари ба роҳ монанд, барои таҳкими оила мусоидат намоянд, ба неқӯаҳволи ва рушду камоли фарзандонашон ғамхори кунанд.

Моддаи 33. Ҳуқуқи зану шавҳар дар интиҳоби фамилия

1. Зану шавҳар ҳангоми баستاني ақди никоҳ дар интиҳоби фамилия баробарҳуқуқ мебошанд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Интихоби насаби зану шавҳар мутобиқи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ" амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183, аз 23.11.2015 № 1239*).

БОБИ 7. ҲУҚУҚИ МОЛУ МУЛКИИ ЗАНУ ШАВҲАР

(*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*)

Моддаи 34. Моликияти муштараки зану шавҳар

1. Молу мулке, ки зану шавҳар дар давраи занушӯи чамъ кардаанд, моликияти муштараки онҳо мебошад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Даромаде, ки зану шавҳар дар натиҷаи фаъолияти меҳнати, соҳибкори ва зехни ба даст овардаанд, нафақа, ёрдампули ва пардохтҳои дигари пулии гирифташон, ашӯҳои харидашон, қоғазҳои қиматнок, сахмия, пай ва ҳама гуна молу мулки манқул ва ғайриманқули дар давоми занушӯи чамъкардашон, сарфи назар аз он, ки ба номи кадоме аз зану шавҳар харида шудааст (ё маблағ гузаронида шудааст), моликияти муштараки онҳо ҳисоб мешавад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710, аз 14.11.2016 № 1365*).

3. Ҳуқуқ ба молу мулки муштарак ҳамчунин ба зан ё шавҳаре низ тааллуқ дорад, ки дар давоми занушӯи хоҷагиро пеш мебард, фарзандонро нигоҳубин мекард ё бо сабабҳои узрнок даромади мустакилона надошт (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 35. Ҳуқуқи соҳиби, истифода ва ихтиёрдори кардани моликияти муштараки зану шавҳар

1. Ҳуқуқи соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ кардани молу мулке, ки дар моликияти муштараки зану шавҳар қарор дорад, танҳо бо розигии мутақобилаи онҳо сурат мегирад (*Қонуни ҶТ аз 26.12.2011 № 791*).

2. Ҳангоми аз ҷониби зан ё шавҳар анҷом додани муомилоти вобаста ба ихтиёрдорӣ молу мулки умуми чунин тасаввур мешавад, ки ӯ бо розигии ҳамсари худ амал мекунад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

Муомилоте, ки аз ҷониби яке аз ҳамсарон оид ба ихтиёрдорӣ молу мулки умуми анҷом дода шудааст, аз ҷониби суд қисман бо сабаби мавҷуд набудани розигии ҳамсари дигар танҳо ҳангоме, ғайриқонуни эътироф мегардад, ки агар яке аз онҳо бо чунин талаб мурочиат намояд ва танҳо дар сурати собит гардидани он, ки тарафи дигар аз муомилот огоҳ буд ё пешаки бояд норози будани тарафи дигарро барои анҷом додани чунин муомилот медонист (*Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183, аз 25.03.2011 № 710*).

3. Барои ба анҷом расонидани муомилот вобаста ба ихтиёрдорӣ кардани молу мулки ғайриманқул ва муомилоте, ки мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун тасдиқ ё қайди нотариалиро талаб мекунад, бояд розигии пешаки аз тариқи нотариат тасдиқшудаи зан ё шавҳар гирифта шавад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710, аз 26.12.2011 № 791*).

Ҳамсаре, ки ризоияти дар идораи нотариалии давлатӣ тасдиқшудаи худро барои иҷрои аҳд надодааст, ҳуқуқ дорад дар қисми молу мулки ба худаш тааллуқдошта дар моликияти умумии якҷоя бекор кардани аҳдро талаб намояд, ё ҳамсар ҳуқуқ дорад ба андозаи ҳиссаи дар боло зикргардида аз маблағе, ки ҳамсараш аз фурӯши амвол ба даст овардааст, дар давоми се сол аз рӯзи огоҳ шудан аз чунин муомилот ё мебоист аз иҷрои чунин муомилот огоҳ шавад, бештарибор дониستاني чунин муомилот ё пардохти пулии онро талаб намояд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183, аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 36. Моликияти ҳар кадоме аз зану шавҳар

1. Молу мулке, ки ба зану шавҳар то ақди никоҳ тааллуқ дошт, инчунин молу мулке, ки дар давраи зановуи зан ё шавҳар ҳамчун ҳадья ё мерос гирифтааст, моликияти ҳар кадоми онҳо мебошад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Ашъеи истифодаи шахси (либос пойафзол ва ғайра), ба истиснои ҷавохирот ва асбоби дигари зебу зинат, гарчанде дар давраи зановуи аз ҳисоби маблағҳои умумии зану шавҳар ба даст оварда шудаанд, моликияти шахсии ҳар кадоме аз зану шавҳар ба ҳисоб мераванд.

3. Суд метавонад молу мулкero, ки ҳар кадоме аз зану шавҳар ҳангоми ҷудо зиндаги карданашон ҷамъ овардаанд, дар сурати воқеан қатъ гардидани никоҳ моликияти ҳар кадоми онҳо эътироф намояд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 37. Моликияти муштараки зану шавҳар дониستاني молу мулки ҳар кадоми онҳо

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)

Молу мулки ба ҳар як ҳамсар тааллуқдоштаро метавон моликияти муштараки онҳо донист, агар муқаррар гардад, ки дар давоми зановуи аз ҳисоби молу мулки умумии зану шавҳар ё молу мулки шахсии зан ё шавҳар ва ё меҳнати ӯ саҳме гузошта шудааст, (таъмири асоси, азнавсози, азнавҷиҳозони ва ғайра), ки дар натиҷаи он арзиши молу мулки ба ҳар кадоме аз зану шавҳар тааллуқдошта хеле афзудааст, агар дар аҳдномаи байни онҳо тартиби дигаре пешбини нашуда бошад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 38. Тақсими молу мулке, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)

1. Тақсими молу мулке, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад, чи дар давоми зановуи ва чи баъди талоқ, бо талаби ҳар кадоме аз онҳо, инчунин дар ҳолати аз ҷониби қарздиҳанда талаб кардани тақсими моликияти умумии зану шавҳар барои ситонидани маблағи қарз аз саҳми зан ё шавҳар дар моликияти умуми сурат гирифта метавонад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Дар сурати тақсими молу мулки умумии зану шавҳар дар давраи зановуи он қисми молу мулки умумие, ки тақсим нашуда буд, инчунин молу

мулке, ки зану шавҳар дар давраи никоҳ чамъ кардаанд, моликияти умумии онҳоро ташкил медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

3. Молу мулки умумии зану шавҳар метавонад бо созишномаи зану шавҳар дар байни онҳо тақсим карда шавад. Дар ҳолати ба миён омадани баҳс вобаста ба тақсими молу мулки муштараки зану шавҳар, инчунин муайян намудани саҳми зану шавҳар дар ин молу мулк он ба тартиби суди ҳал карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

4. Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки тақсими пасандоз, саҳмия, ҳисса ва саҳми дар сармояи муассисаи кредити ё ташкилотҳои дигари тиҷорати ва ғайритиҷорати ба номи яке аз онҳо гузошташонро талаб намоянд, агар ин пардохтҳо моликияти муштараки онҳо бошанд.

5. Пасандозҳое, ки зану шавҳар аз ҳисоби молу мулки умумиашон ба номи фарзандони ноболиғи худ гузоштаанд, молу мулки мутааллиқ ба фарзандон доништа шуда, ҳангоми тақсими молу мулке, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад, ба инобат гирифта намешаванд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

6. Нисбати талаби зану шавҳари ҷудошуда дар хусуси тақсими молу мулки муштараки онҳо, ки онҳо дар давраи занушӯи чамъ овардаанд, мӯҳлати сесолаи даъво истифода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 39. Муайян намудани ҳисса ҳангоми тақсими молу мулке, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)

1. Ҳангоми тақсими молу мулке, ки дар моликияти муштараки зану шавҳар мебошад ва муайян намудани ҳиссаи зану шавҳар дар ин амал ҳиссаи онҳо баробар доништа мешавад, агар дар аҳдномаи никоҳ тартиби дигар пешбини нагардида бошад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710, аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Суд метавонад ҳиссаи зан ё шавҳарро дар молу мулки умумиашон бо дарназардошти манфиати фарзандони ноболиғ, инчунин фарзандони болиғи корношоями эҳтиёҷманд ё манфиати қобили тавачҷӯҳи зан ё шавҳар, зиёд кунад. Ҳиссаи зан ё шавҳар бо назардошти корношоямии онҳо, инчунин агар яке аз онҳо бо сабабҳои узрнок даромад нагирифта бошад ё молу мулки умумиро бар зарари манфиати оила сарф карда бошад, инчунин дар сурати ҷой доштани ҳолатҳои дигари қобили тавачҷӯҳ мумкин аст зиёд карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710, аз 14.11.2016 № 1365*).

3. Ҳангоми тақсими амволи умумии зану шавҳар суд бо талаби онҳо муайян менамояд, ки кадом ашъё бояд ба кадоме аз онҳо дода шавад. Агар ба зан ё шавҳар ашъёе дода шавад, ки арзиши он аз ҳиссаи барои ӯ муайяншуда зиёд бошад, барои ҳамсари ӯ метавонад ҷубронпули ё ҷуброни дигар муқаррар карда шавад.

4. Қарзи умумии зану шавҳар ҳангоми тақсими молу мулки умуми дар байни зану шавҳар баробар ба ҳиссаи ба ҳар яки онҳо муқарраршуда тақсим карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

5. Ашъёе, ки махсус барои қонё гардонидани талаботи фарзандони ноболиғ харида шудаанд (либос, пойафзол, лавозимоти мактаб ва варзиш, асбобҳои мусиқи, китобҳои кӯдакона ва ғайра) ба ихтиёри зан ё шавҳар, ки фарзандон бо ӯ зиндаги мекунанд, бе ҷуброн гузошта мешаванд.

БОБИ 8. АҲДНОМАИ НИКОҲ

Моддаи 40. Аҳдномаи никоҳ

Аҳдномаи никоҳ- созишномаи шахсоне мебошад, ки никоҳ мекунанд ё созишномаи зану шавҳар аст, ки ҳуқуқи молу мулки ва ӯҳдадорихои онҳоро дар давраи заносӣ ва (ё) дар ҳолатҳои бекор кардани он муайян менамояд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 41. Бастани аҳдномаи никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам то бақайдгирии давлатии никоҳ ва ҳам дар ҳар вақти давраи заносӣ баста шавад.

Аҳдномаи никоҳ, ки то бақайдгирии давлатии ақди никоҳ баста шудааст, аз рӯзи бақайдгирии давлатии ақди никоҳ эътибор пайдо мекунад.

2. Бастани аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванда шахрванди хоричӣ ё шахси бешахрванд мебошад, ҳатмӣ буда, он бояд то ба қайд гирифтани ақди никоҳ баста шавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

3. Аҳдномаи никоҳ дар шакли ҳатти баста шуда, бояд аз ҷониби нотариус тасдиқ карда шавад. Риоя накардани ин расмиёт боиси безътибор дониستاني аҳднома мегардад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 42. Мундариҷаи аҳдномаи никоҳ

1. Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки бо аҳдномаи никоҳ низоми моликияти муштараки ба молу мулки умуми муқаррарнамудаи қонунро (моддаи 34 Кодекси мазкур) тағйир дода, низоми моликияти саҳмиро ба тамоми молу мулки дар давоми никоҳ ҷамъовардашон ё ба намудҳои алоҳидаи он ё худ ҳама гуна низоми молу мулки умумиашонро, ки ба ҳар яки онҳо тааллуқ дорад, муқаррар намоянд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам нисбати молу мулки мавҷуда ва ҳам нисбати молу мулки ояндаи зану шавҳар баста шавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки дар аҳдномаи никоҳ ҳуқуқи ӯҳдадорихои худро дар мавриди таъминоти якдигар; тариқи иштирокро дар даромади ҳамдигар; тартиби хароҷоти оиларо аз ҷониби ҳар кадоми онҳо; хароҷоти тарафайни ҷашну маросимҳои оилавӣ ва молу мулкери муайян намоянд, ки дар сурати бекор кардани никоҳ ба ихтиёри ҳар кадоми онҳо гузошта мешавад, инчунин ҳама гуна муқаррароти дигари марбут ба муносибатҳои молумулкиашонро дохил намоянд (*Қонуни ҚТ аз 20.03.2008 № 382*), аз *25.03.2011 № 710*).

2. Ҳуқуқ ва ўхдадориҳои пешбиниамудаи аҳднома метавонад бо мӯҳлатҳои муайян маҳдуд карда шавад ё бо шартҳои фаро расидан ё фаро нарасидани шароити алоҳида вобаста карда шавад.

3. Аҳдномаи никоҳ наметавонад қобилияти ҳуқуқи ё амалии зану шавҳар; ҳуқуқи онҳоро барои мурочиат ба суд ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқҳои ҳақдор; танзими муносибатҳои шахсии ғайриамволии байни зану шавҳар; ҳуқуқи ўхдадориҳои шахсии зану шавҳарро нисбати фарзандон маҳдуд кунад; муқарраротеро пешбини намояд, ки ҳуқуқи ҳамсари корношоями эҳтиёҷмандро ба таъминот маҳдуд кунанд ва шартҳои дигаре дошта бошад, ки зан ё шавҳарро дар ҳолати ниҳоят ногувор гузоранд ё хилофи асосҳои умумӣ ва мазмуну мӯҳтавои қонунҳои оила бошанд.

4. Дар аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванда шахрванди хориҷӣ ё шахси бешахрванд мебошад, бояд шартҳои зерин ба таври ҳатмӣ пешбинӣ карда шаванд:

- муносибатҳои молумулкии тарафҳо, ҳуқуқи ўхдадориҳои онҳо оид ба молу мулк;
- ўхдадориҳои тарафҳо вобаста ба таъмини фарзандон;
- бо манзили истиқомати шахси таъмин намудани ҳамсар ва фарзандон;
- нигоҳубини ҳамсари корношоями эҳтиёҷманд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 43. Тағйир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ

(*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*)

1. Аҳдномаи никоҳро дар ҳар давра бо мувофиқаи зану шавҳар тағйир додан ва ё бекор кардан мумкин аст. Созишнома дар бораи тағйир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ дар ҳамаҷониба шакле, ки аҳдномаи никоҳ баста мешавад, ба имзо мерасад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*).

Ба яққониба рад намудани иҷрои аҳдномаи никоҳ иҷозат дода намешавад.

2. Бо талаби зан ё шавҳар аҳдномаи никоҳ бо ҳалномаи суд тибқи асос ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйир дода ё бекор карда шуданиш мумкин аст.

3. Амали аҳдномаи никоҳ аз лаҳзаи қатъ кардани никоҳ (моддаи 25 ҳамин Кодекс) ба ғайр аз ҳолатҳои, ки дар аҳдномаи никоҳ барои давраи баъди қатъи никоҳ пешбини шудааст, қатъ мегардад.

4. Шартҳои аҳдномаи никоҳро, ки дар қисми 4 моддаи 42 ҳамин Кодекс пешбинӣ шудаанд, тағйир додан манъ аст (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 44. Безътибор дониستاني аҳдномаи никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ бо асосҳои, ки дар Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон барои безътибории аҳдҳо пешбини гардидаанд, аз тарафи суд пурра ё қисман безътибор дониста мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Аҳдномаи никоҳ дар сурати вайрон кардани талаботи қисми 3 моддаи 42 Ҳамаин Кодекс дар асоси даъвои зану шавҳар (яке аз онҳо), агар шартҳои аҳднома ин ҳамсарро дар вазъияти ниҳоят ногувор гузорад, инчунин дар асоси даъвои қарздиҳандагон ҳангоми вайрон кардани талаботи моддаи 47 Кодекси мазкур метавонад аз тарафи суд пурра ё қисман беэтибор дониста шавад.

Моддаи 45. Шартномаҳои дигар доир ба молу мулк

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710, аз 14.11.2016 № 1365)

Зану шавҳар, инчунин дигар аъзои болиғи оила ҳуқуқдоранд баъди худ шартномаи ҳаҷба, хариду фурӯш ва ҳама гуна шартномаҳои дигаре банданд, ки ҳилофи қонун нестанд. Муносибатҳое, ки дар асоси ин гуна шартномаҳо баъди зану шавҳар ва аъзои дигари оила ба миён меоянд, тавассути қонунгузорию граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим мегарданд *(Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365, аз 24.02.2017 № 1395)*.

БОБИ 9. МАСЪУЛИЯТИ ЗАНУ ШАВҲАР АЗ РӯИ ӯҲДАДОРИҲО

Моддаи 46. Ситонидани маблағ аз молу мулки зану шавҳар

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)

1. Аз рӯи ӯҳдадорихои яке аз ҳамсарон маблағ танҳо аз молу мулки ё зан ё шавҳар ситонида мешавад. Дар сурати нокифоя будани ин молу мулк кредитор ҳақ дорад чихати ситонидани қарз ҷудо кардани ҳиссаи зан ё шавҳари қарздорро аз молу мулки умумии онҳо талаб кунад *(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)*.

2. Ситонидани маблағ аз молу мулки умумии зану шавҳар аз рӯи ӯҳдадорихои умумии зану шавҳар, инчунин он аз рӯи ӯҳдадорихои яке аз онҳо сурат мегирад, агар суд муқаррар намояд, ки ҷамаи чизҳои мувофиқи ӯҳдадори гирифтаи зан ё шавҳар барои эҳтиёҷоти оила масраф шудаанд *(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)*.

3. Агар бо ҳукми суд муқаррар гардад, ки молу мулки умумии зану шавҳар аз ҳисоби маблағи бо роҳи ҷиноят бадастовардаи зан ё шавҳар харида шудааст ё афзун гардидааст, маблағ мувофиқан аз молу мулки умумии зану шавҳар ё як қисми он ситонида мешавад *(Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365)*.

4. Масъулияти зану шавҳар барои зараре, ки фарзандони ноболиғашон расонидаанд, тавассути қонунгузорию граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395)*.

Моддаи 47. Кафолати ҳуқуқи кредиторон ҳангоми бастан, тағйир додан ва бекор кардани аҳдномаи никоҳ

(Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365)

1. Ҳамсар ӯҳдадор аст, ки кредитор (кредиторони) худро дар хусуси бастан, тағйир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ огоҳ созад. Дар сурати иҷро накардани ин ӯҳдадорӣ, ҳамсар аз рӯи ӯҳдадорихои худ, новобаста ба мӯҳтавои аҳдномаи никоҳ, масъул мешавад.

2. Кредитори (кредиторони) ҳамсари қарздор ҳуқуқ дорад бинобар моҳиятан тағйир ёфтани вазъият бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйир додани шартҳо ё бекор кардани аҳдномаи никоҳи байни ҳамсарон басташударо талаб намояд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

ФАСЛИ IV. ҲУҚУҚ ВА ҶАДДАДОРИҲОИ ВОЛИДОН ВА ФАРЗАНДОН

БОБИ 10. МУҚАРРАР НАМУДАНИ АСЛУ НАСАБИ ФАРЗАНДОН

Моддаи 48. Асосҳои ба миён омадани ҳуқуқи ҷададорихои волидон ва фарзандон

Ҳуқуқи ҷададорихои волидон ва фарзандон ба аслу насаби фарзандон, ки мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун тасдиқ шудааст, асос меёбанд.

Моддаи 49. Муқаррар намудани аслу насаби кӯдак

1. Аслу насаби кӯдакро аз модар (модари) мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрванди дар асоси асноди тасдиқкунандаи зодани кӯдакро дар муассисаи тибби таваллуд кардани модар ва дар сурати берун аз муассисаи тибби таваллуд ёфтани кӯдак бошад, дар асоси асноди тибби, гувоҳии шохидон ва далелҳои дигар муқаррар менамояд.

2. Агар кӯдак аз шахсоне, ки бо ҳам никоҳи дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайд гирифташуда доранд, инчунин дар давоми сесад рӯзи пас аз қатъи никоҳ ё безътибор дониستاني никоҳ ё вафоти шавҳари модараш таваллуд ёфта бошад, падари кӯдак шавҳари (шавҳари собиқи) модар эътироф мегардад, ба шарте, ки акси он исбот нашуда бошад (моддаи 53 ҳамин Кодекс) (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

3. Агар модар арз кунад, ки падари кӯдак шавҳари (шавҳари собиқи) ӯ нест, падари кӯдак мувофиқи қоидаҳои муқаррар намудаи қисми 4 моддаи мазкур ё моддаи 50 ҳамин Кодекс муқаррар карда мешавад.

4. Падар будани шахсе, ки бо модари кӯдак никоҳ надорад, бо роҳи аз ҷониби падару модари кӯдак ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрванди додани ариза; дар сурати ғавти модар, ғайри қобили амал эътироф гардидани ӯ, имконнопазирии муайян намудани маҳали буду боши модар ё аз ҳуқуқи падару модари маҳрум шудани ӯ бошад, дар асоси аризаи падари кӯдак, бо мувофиқаи мақоми васојту парастори ва ҳангоми набудани чунин аҳднома бо ҳалномаи суд муқаррар карда мешавад.

Ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳои, ки асос мебаханд чунин тахмин карда шавад, ки додани аризаи муштарак дар бораи муқаррар намудани падари пас аз таваллуди кӯдак ғайриимкон ё мушкил мебошад, волидони кӯдаки оянда, ки никоҳ надоранд, ҳақ доранд ҳангоми ҳомиладории модар ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрванди бо чунин ариза муроҷиат кунанд. Сабти падару модар баъди таваллуди кӯдак сурат мегирад.

5. Муқаррар намудани падари шахси ба синни балоғат расида танҳо бо розигии ӯ ва агар ин шахс ғайри қобили амал доништа шавад, бо розигии васи ӯ мақоми васојту парастории ӯ мумкин аст.

Моддаи 50. Ба тартиби суди муқаррар намудани падари

1. Дар сурати аз волидони никоҳнадошта таваллуд ёфтани кӯдак ва набудани аризаи муштараки волидон ӯ аризаи падари кӯдак, аслу насаби кӯдак аз шахси мушаххас (падар) дар асоси аризаи яке аз волидон ӯ васии (парастори) кӯдак, аризаи шасе, ки кӯдак дар таъминоташ мебошад, инчунин хангоми ба балоғат расидан дар асоси аризаи худи кӯдак ба тариқи суди муқаррар карда мешавад.

2. Хангоми муқаррар намудани падари суд зиндаги ва пешбурди хочагии якҷоя бо модари кӯдак ӯ тарбияи муштарак ӯ таъмини кӯдак ӯ далелҳои дигари боэътимодеро, ки аз ҷониби шахси мушаххас таваллуд шудани кӯдак, далелҳои саҳеҳ тасдиқкунандаи аз ҷониби ҷавобгар эътироф гардидани падари собит месозад, ба назар мегирад.

Моддаи 51. Аз ҷониби суд муқаррар намудани далели эътирофи падари

Дар ҳолати ғавти шахсе, ки худро падари кӯдак эътироф мекард, вале бо модари кӯдак никоҳ надошт, далели падар эътироф шудани ӯ метавонад аз рӯи қоидаҳои муқаррарнамудаи қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон ба тартиби суди муқаррар карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*).

Моддаи 52. Хориҷ карда шуд

(*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*)

Моддаи 53. Баҳси муайянкунии падари (модари)

1. Сабти волидон дар дафтари сабти таваллуди кӯдак, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ сурат гирифтааст, собиткунандаи аслу насаби кӯдак аз шахсони дар он зикргардида буда он танҳо ба тартиби суди бо талаби шахси ҳамчун падар ӯ модари кӯдак сабтёфта ӯ шахсе, ки воқеан падар ӯ модари кӯдак мебошад, инчунин аз ҷониби васии волидони кӯдак, инчунин худи кӯдак хангоми расидан ба синни балоғат, васии падар ӯ модари аз тарафи суд ғайри қобили амал эътирофгардида мавриди баҳс қарор гирифта метавонад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

2. Талаби шахсе, ки дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ падари кӯдак сабт шудааст, дар мавриди баҳси падари қонё гардонидани наместонад, агар дар лаҳзаи сабт ин шахс медонист, ки ӯ воқеан падари кӯдак намебошад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

3. Шахсе, ки ба сифати падар ӯ модари кӯдак сабт шудааст, ӯ шахсе, ки воқеан падари кӯдак аст, дар сурати ғавти модар ӯ аз ҳуқуқи волидон маҳрум

кардани ӯ ҳуқуқ дорад дар давоми як сол аз он вақте, ки ба ӯ сабти гузаронидашуда маълум гардидаст ё мебоист маълум гардад, баҳс кунад. Агар то ин муддат шахси падар ё модар сабтгардида шахси ноболиғ ҳисоб шавад, мӯҳлати як сол аз рӯзи ба синни ҳаждаҳсолаги расидани ӯ ба ҳисоб гирифта мешавад.

Моддаи 54. Ҳуқуқи ӯҳдадорихои фарзандоне, ки аз шахсони бо ҳам никоҳ надошта таваллуд ёфтаанд

Агар муқаррар намудани ҳуқуқи падарӣ мувофиқи тартиби пешбиниамудаи моддаҳои 50 ва 51 Кодекси мазкур сурат гирифта бошад, фарзандон нисбат ба падару модар ва хешу ақрабаҷон дорои ҳуқуқи уҳдадорихое мебошанд, ки кӯдакони аз шахсони бо ҳам ақди никоҳ баста доранд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

БОБИ 11. ҲУҚУҚИ КҶДАКНИ НОБОЛИУ

Моддаи 55. Ҳуқуқи кӯдак барои зиндаги ва тарбия дар оила

1. Кӯдак шахсе эътироф карда мешавад, ки ба синни ҳаждаҳсолаги (ба синни балоғат) нарасидааст.

2. Ҳар кӯдак ҳуқуқ дорад, ки дар оила зиндаги кунад ва тарбия гирад. Кӯдак ба ғамхории волидон, таъмини манфиатҳои, рушду такомули ҳамаҷониба, эътироми шаъни инсонии худ ҳуқуқ дорад.

Дар сурати набудани волидон, аз ҳуқуқи волидон маҳрум кардани онҳо ва дар ҳолатҳои дигари аз даст додани васояти волидон, ҳуқуқи кӯдак барои тарбия дар оила мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи боби 18 ҳамин Кодекс аз ҷониби мақомоти васојту парастори таъмин карда мешавад.

Моддаи 56. Ҳуқуқи кӯдак барои муошират бо волидон ва дигар хешу ақраба

1. Кӯдак ҳуқуқи муоширатро бо падару модар, бобо, биби (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешу ақраба дорад. Бекор кардани ақди никоҳ аз ҷониби волидон, беътибор донишони он ё зиндагии ҷудоғонаи падару модар ба ҳуқуқи кӯдак таъсир намерасонад.

Дар сурати ҷудо зиндаги кардани волидон кӯдак ҳуқуқ дорад, ки бо ҳар кадоми онҳо муошират кунад. Кӯдак инчунин ҳуқуқ дорад дар сурати дар давлатҳои мухталиф зиндаги кардани волидон ва баъди бекор кардани ақди никоҳ низ бо онҳо муошират кунад.

2. Фарзанде, ки дар ҳолати фавқулудда қарор дорад (ҳангоми дастгир кардан, ба ҳабс гирифтани, дар маҳбус нигоҳ доштан, дар муассисаи тибби будан ва ғайра) мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун барои муошират бо волидон ва дигар хешу ақрабаи худ ҳуқуқ дорад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 57. Ҳуқуқи кӯдак ба ҳимоя

1. Кӯдак ба ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии худ ҳуқуқ дорад.

Ҳуқуқи манфиатҳои қонунии кӯдакро волидон (шахсоне, ки онҳоро иваз мекунад) ва дар ҳолатҳои пешбиниамудаи ҳамин Кодекс, мақомоти васојату парастори, прокурор ва суд ҳимоя мекунад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

2. Кӯдак ҳуқуқ дорад аз сӯиистифодаи волидон (шахсони ивазкунандаи онҳо) ҳифз карда шавад.

Ҳангоми вайрон кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии кӯдак, аз ҷумла иҷро накардан ё ба таври номатлуб иҷро намудани ўҳдадорихо аз ҷониби волидон (яке аз онҳо) оид ба тарбияю таълими кӯдак ё сӯиистифода аз ҳуқуқҳои падару модари кӯдак ҳуқуқ дорад ба мақоми васојат ва парастори ва пас аз расидан ба синни чордаҳсолаги ҷиҳати ҳимоя аз ҷониби онҳо ба суд муроҷиат кунад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

3. Шахсони мансабдори ташкилотҳо ва дигар шахрвандоне, ки аз таҳдид ба ҳаёт ё саломатии кӯдак ё поймол гардидани ҳуқуқи манфиатҳои кӯдак дар оила огоҳи пайдо мекунад, вазифадоранд дар ин хусус ба мақоми васојату парастори маҳали воқеии истиқомати кӯдак маълумот диҳанд. Ҳангоми гирифтани чунин маълумот мақоми васојату парастори вазифадор аст барои ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии кӯдак чораҳои зарури андешад.

Мақоми васојату парастори ҳуқуқ доранд, дар ҳолатҳои зарури бо ҷалби намояндагони мақомоти қорҳои дохилӣ ба оилаҳое, ки дар онҳо зиндаги кардани кӯдакон ба ҳаёту саломатии онҳо хатарнок аст, бемонса ворид шаванд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 57(1). Ҳуқуқи кӯдак барои озодона изҳор намудани фикри худ

(*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*)

1. Кӯдак ҳуқуқ дорад дар ҳалли ҳама гуна масъалаҳои оилавӣ, ки ба манфиатҳои ӯ дахл доранд, фикри худро озодона изҳор намояд, ҳамчунин дар рафти муроғиаҳои судӣ ва маъмурӣ иштирок кунад. Ба инобат гирифтани фикри кӯдаки аз синни даҳсола боло ҳатмӣ мебошад, ба истиснои мавридҳое, ки ин ҳилофи манфиатҳои ӯ мебошад. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур мақомоти васојат ва парасторӣ ё суд метавонанд танҳо бо ризоияти кӯдаки аз синни даҳсола боло қарор қабул намоянд.

2. Муассисаҳои таълимии томақтабӣ ва муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ, мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва падару модар бояд барои озодона изҳор намудани фикри кӯдак дар ҷомеа ва оила шароит фароҳам оваранд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Моддаи 58. Ҳуқуқи кӯдак ба доштани насаб, ном ва номи падар

(*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*)

1. Кӯдак ба доштани насаб, ном ва номи падар ҳуқуқ дорад.

2. Тартиби номгузорӣ ва сабти насаб, ном ва номи падари кӯдак дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ" амалӣ мегардад (*Қонуни ҶТ аз 23.11.2015 № 1239*).

Моддаи 59. Хорич карда шуд

(*Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183*)

Моддаи 60. Ҳуқуқи молумулкии кӯдак

(*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*)

1. Кӯдак мувофиқи тартиб ва андозаи муқаррарнамудаи ҳамин Кодекс аз волидони худ ва аъзои дигари оила ба гирифтани таъминот ҳуқуқ дорад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Кӯдак ба даромади бадастоварда, молу мулки ҳадья ё меросгирифта ва хама гуна молу мулки дигаре, ки тибқи қонун ба ӯ тааллуқ дорад, дорои ҳуқуқи моликият мебошад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

Ҳуқуқи кӯдак барои ихтиёрдории молу мулки тахти моликиятш қарордошта тибқи меъёрҳои дахлдори қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

Дар сурати ваколати идоракунии молу мулки кӯдакони ноболиғро анҷом додани волидон нисбат ба онҳо қоидаҳои татбиқ мегарданд, ки дар қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавриди ихтиёрдории молу мулки шахси тахти парастори гирифташуда пешбини шудаанд (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710, аз 24.02.2017 № 1395*).

3. Ҳангоми дар қайди ҳаёт будани волидон, кӯдак ҳуқуқи моликият ба молу мулки онҳо ва волидайн ҳуқуқи моликият ба молу мулки кӯдакро надоранд. Фарзандон ва волидон, ки якҷоя зиндаги мекунанд, молу мулки ҳамдигарро бо мувофиқаи муштарақ соҳиби мекунанд ва истифода мебаранд (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

4. Дар сурати ба миён омадани ҳуқуқи моликияти умумии волидон ва кӯдак ҳуқуқи онҳо дар мавриди соҳиби, истифода ва ихтиёрдории молу мулки умуми тибқи қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710, аз 24.02.2017 № 1395*)

БОБИ 12. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ВОЛИДОН

Моддаи 61. Баробарии ҳуқуқи ӯҳдадорихои волидон

1. Волидон нисбати фарзандонашон ҳуқуқи ӯҳдадорихои баробар доранд (ҳуқуқи волидон).

2. Ҳуқуқҳои волидон, ки дар ҳамин боб пешбини шудааст, ҳангоми ба синни ҳаҷдаҳсолаги (синни балоғат) расидани кӯдакон, инчунин ҳангоми никоҳ бастанани кӯдакони ноболиғ ва дигар ҳолатҳои муқаррарнамудаи қонун дар мавриди аз ҷониби кӯдакон то ба синни балоғат расиданашон ба даст

овардани қобилияти пурраи амал, қатъ мегардад ([Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791](#)).

Моддаи 62. Ҳуқуқи волидони ноболиғ

1. Волидони ноболиғ ҳуқуқ доранд бо кӯдак мустақилона зиндаги кунанд ва дар тарбияи ӯ иштирок намоянд.

2. Волидони ноболиғ, ки никоҳ набастаанд, дар сурати таваллуд шудани кӯдак ҳақ доранд пас аз расидан ба синни ҳабдаҳсолағӣ мустақилона ҳуқуқи падару модарии худро татбиқ намоянд. То ба синни ҳабдаҳсолағӣ расидани волидони ноболиғ ба кӯдак васи таъин шуданаш мумкин аст, ки якчоя бо волидони ноболиғ тарбияи кӯдакро анҷом медиҳад. Ихтилофе, ки байни васии кӯдак ва волидони ноболиғ ба миён меоянд, аз ҷониби мақоми васояту парастори ҳал карда мешаванд ([Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183](#)), аз [21.07.2010 № 613](#)).

3. Падару модарии ноболиғ ҳуқуқ доранд бо асосҳои умумӣ барои эътироф намудани падарӣ ва модарии худ баҳс намоянд, инчунин то расидан ба синни ҳабдаҳ онҳо бо тартиби муқаррарнамудаи судӣ ҳуқуқи талаби муқаррар намудани падарӣ ва модариро нисбати фарзандонашон доранд ([Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183](#)), аз [21.07.2010 № 613](#)).

Моддаи 63. Ҳуқуқи ӯҳдадорихои волидон дар тарбия ва таълими фарзандон

1. Волидон барои тарбияи фарзандони худ дорои ҳуқуқи ӯҳдадори мебошанд.

Волидон барои тарбия ва рушду камоли фарзандонашон масъулият дошта, вазифадоранд, ки дар бораи саломати, тақомули ҷисмони, рӯҳи, маънави ва ахлоқи, таълим, касбомӯзии фарзандонашон ғамхори намоянд.

Волидон дар тарбияи фарзандони худ нисбат ба ҳамаи шахсони дигар ҳуқуқи афзалиятнок доранд.

2. Волидон вазифадоранд, ки барои гирифтани таҳсилоти умумии асоси, ба фарзандонашон имконият фароҳам оваранд ([Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183](#)).

Волидон ҳуқуқ доранд, ки бо назардошти фикру хоҳиши фарзандонашон муассисаҳои таълими ва шаклҳои таҳсили онҳоро то давраи аз ҷониби онҳо гирифтани маълумоти умумии асоси интихоб намоянд.

3. Падару модар дар таълиму тарбияи фарзандони худ дорои дигар ҳуқуқи ӯҳдадорӣ ва масъулияте мебошанд, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд" ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудаанд ([Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365](#)).

Моддаи 64. Ҳуқуқи ӯҳдадорихои волидон ба ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои фарзандон

1. Ҳифзи ҳуқуку манфиатҳои кӯдакони ноболиғ ба зиммаи волидони онҳо гузошта мешавад.

Падару модар намояндагони қонунии фарзандони худ буда, ҳуқуку манфиатҳои онҳоро дар муносибат бо мақомоти давлатӣ, судӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, инчунин шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, бе ваколатҳои махсус ҳимоя менамоянд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Волидон наметавонанд аз ҳуқуқи фарзандони худ намояндаги кунанд, агар мақоми васоят ва парастори муқаррар карда бошад, ки байни манфиатҳои волидон ва фарзандон ихтилоф вучуд дорад. Дар сурати ихтилофот байни волидайн ва кӯдакон мақоми васоят ва парастори вазифадоранд чихати ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдакон намоянда таъин кунанд.

Моддаи 65. Татбиқи ҳуқуку ўҳдадорихои волидон

1. Ҳуқуку ўҳдадорихои волидон набояд бар хилофи манфиатҳои фарзандон татбиқ шаванд. Таъмини манфиатҳои фарзандон бояд мавзӯи асосии ғамхории волидон бошад.

2. Ҳангоми истифодаи ҳуқуқи волидон он набояд ба саломатии ҷисмонии рӯҳии кӯдак ва тақомули маънавии ӯ зарар расонанд. Усулҳои тарбияи кӯдакон бояд ба муомилаи бераҳмона, дағалона ва пасткунандаи шаъни инсонии кӯдак ё суиистифода ва истисмори кӯдакро аз ҷониби волидон истисно кунанд.

Волидоне, ки ҳуқуку ўҳдадорихои худро бар зарари ҳуқуку манфиатҳои кӯдак татбиқ менамоянд, мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгари кашида мешаванд.

3. Тамоми масъалаҳои марбут ба тарбияи фарзандонро волидон бо ризоияти ҳамдигар ва бо назардошти манфиати кӯдакон ва фикру ақидаи онҳо ҳал менамоянд. Дар сурати ҷой доштани ихтилофот, волидон (яке аз онҳо) барои ҳалли ин ихтилофотҳо метавонанд ба мақоми васоятгу парастори ё суд муроҷиат кунанд.

4. Ҷои истиқомати кӯдак дар сурати ҷудо зиндаги кардани волидон бо мувофиқаи байни онҳо муқаррар карда мешавад. Дар сурати набудани мувофиқа, баҳси волидонро суд дар асоси манфиати кӯдакон ва бо назардошти фикру хоҳиши онҳо ҳал менамояд. Зимнан суд дилбастагии (меҳри) кӯдакро нисбат ба падар ё модар, бародару хоҳарон, синну соли кӯдак, сифати маънави ва дигар сифатҳои хосаи волидон, муносибате, ки байни падар ва модар ва кӯдак мавҷуд аст, имконоти ба кӯдак фароҳам овардани шароити тарбия ва рушду камоли он (навъи фаъолият, низоми кори волидон, вазъи модди ва оилавии волидон ва ғайраро) ба инобат мегирад.

Моддаи 66. Татбиқи ҳуқуку ўҳдадорихои волидон аз ҷониби падар ё модаре, ки аз фарзандаш ҷудо зиндаги мекунад

1. Падар ё модаре, ки аз фарзанд ҷудо зиндаги мекунад, барои муошират бо кӯдак ҳуқуқ дорад ва вазифадор аст дар тарбияи ӯ ва ҳалли масъалаи

гирифтани таҳсилоти кӯдак иштирок намояд (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Падар ё модаре, ки фарзанд бо ӯ зиндаги мекунад, набояд монеи муоширати фарзанд бо падар ё модар бошад.

2. Волидон метавонанд дар хусуси тартиби татбиқи ҳуқуқи ӯҳдадорихои худ аз ҷониби падар ё модаре, ки ҷудо зиндаги мекунад, созишномаи хатти банданд.

Агар волидон мувофиқа карда натавонанд, баҳсро суд бо талаби волидон (яке аз онҳо), бо иштироки мақоми васояту парастори, ҳал менамояд.

3. Дар сурати иҷро накардани ҳалномаи суд, нисбати падар ё модари гунаҳкор чораҳои пешбининамудаи қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ мешаванд. Ҳангоми қасдан иҷро накардани ҳалномаи суд, бо дарназардошти манфиати кӯдак ва фикру хоҳиши ӯ, суд метавонад бо талаби падар ё модаре, ки ҷудо зиндаги мекунад, дар хусуси ба ӯ додани кӯдак ҳалнома қабул намояд (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*).

4. Падар ё модаре, ки аз кӯдак ҷудо зиндаги мекунад, ҳуқуқ дорад аз муассисаҳои тарбияви, табобати ва ғайра дар хусуси фарзанди худ маълумот гирад. Ин гуна маълумот он гоҳ дода намешавад, ки ба ҳаёт ва саломатии кӯдак аз тарафи падар (модар) таҳдид мавҷуд бошад. Оид ба дода нашудани маълумот ба суд шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 67. Ҳуқуқи бобо, биби (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешовандон барои муошират бо кӯдак

1. Бобою биби (модаркалон), бародарону хоҳарон ва хешовандони дигар барои муошират бо кӯдак ҳуқуқ доранд.

2. Дар сурате, ки агар волидон (яке аз онҳо) барои муоширати хешовандони наздик бобою биби (модаркалон), бародару хоҳарон бо кӯдак имконият надиханд, мақоми васояту парастори метавонад волидонро (яке аз онҳоро) вазифадор созанд, ки монеи ин муошират нашаванд.

3. Агар волидон (яке аз онҳо) ба қарори мақомоти васояту парастори итоат накунанд, бобою биби (модаркалон), бародару хоҳарон ё мақомоти васояту парастори метавонанд чиҳати рафъи монеаи муошират бо кӯдак ба суд бо даъво мурочиат намоянд. Суд баҳсро бо назардошти манфиати кӯдак ва фикру хоҳиши ӯ ҳал менамояд.

Дар сурати иҷро накардани ҳалномаи суд нисбати падар ё модари гунаҳкор чораҳои пешбининамудаи қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 68. Ҳимояи ҳуқуқи волидон

1. Волидон ҳуқуқ доранд баргардонидани фарзандонашонро аз ҳар шахсе, ки бе асоси қонуни ё ҳалномаи суд онҳоро дар наздаш нигоҳ медорад, талаб намоянд. Дар сурати ба миён омадани баҳс волидон метавонанд барои ҳимояи ҳуқуқашон ба суд мурочиат намоянд.

Ҳангоми баррасии ин талабот суд бо назардошти фикру хоҳиши кӯдак метавонад даъвои волидонро қонё нагардонад, агар ба хулоса ояд, ки ба волидон баргардонидани кӯдак ба манфиати кӯдак нест.

2. Агар суд муқаррар намояд, ки на волидон ва на шахсоне, ки кӯдак дар наздашон мебошад, ба тарбияи сазовори ӯ қодир нестанд, он гоҳ суд кӯдакро барои бо таълиму тарбия фаро гирифтани ба мақомоти васојту парасторӣ медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 69. Маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари

Волидон (яке аз онҳо) метавонанд аз ҳуқуқи падару модари маҳрум карда шаванд, агар онҳо:

- аз иҷрои ӯҳдадорихои падару модари, аз ҷумла додани алимент қасдан саркаши кунанд;

- бе сабабҳои узрнок аз таваллудхона (таваллудгоҳ) ё муассисаи дигари тибби ё тарбияви, муассисаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва ё дигар муассисаҳои монанди он гирифтани фарзанди худро рад намоянд;

- аз ҳуқуқи падару модарии худ суиистифода намоянд;

- ба фарзандон муносибати бераҳмона кунанд, аз ҷумла нисбати онҳо зӯрвариҳои ҷисмони ё рӯҳиро раво бинанд, ба дахлнопазирии ҷинсии онҳо сӯиқасд намоянд;

- майзада ё напҷаманди ашадди бошанд;

- бар зидди ҳаёт ва саломатии фарзандони худ ё саломатии ҳамсари худ қасдан ҷиноят содир карда бошанд.

Моддаи 70. Тартиби маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари

1. Маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модари ба тартиби суди ба амал бароварда мешавад.

Парвандаи оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари дар асоси аризаи яке аз волидон (шахсони онҳоро ивазкунанда), прокурор, инчунин мақомоту муассисаҳои давлати, ки вазифаи ҳимояи ҳуқуқи кӯдакони ноболиғ ба зиммашон гузошта шудааст (мақомоти васојту парастори, муассисаҳо барои кӯдакони یتим ва кӯдакони аз ғамхории волидон маҳруммонда ва ғайра), барраси мегардад.

2. Парвандаҳои оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари бо иштироки прокурор ва мақомоти васојту парастори барраси мешаванд.

3. Ҳангоми баррасии парвандаҳо дар хусуси маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари суд масъалаи барои кӯдак ситонидани алиментро аз волидони (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модари маҳрумгашта ҳал мекунад.

4. Агар суд ҳангоми баррасии парвандаи маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари дар амалҳои волидон (яке аз онҳо) аломатҳои кирдори сазовори ҷазои ҷиноятиро ошкор намояд, он гоҳ суд вазифадор аст, ки дар ин хусус прокурорро огоҳ созад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 71. Оқибати маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модари

1. Волидоне, ки аз ҳуқуқи падару модари маҳрум карда шудаанд аз тамоми ҳуқуқҳое, ки дар асоси далели хешӣ бо кӯдак муайян шудаанд, аз ҷумла ҳуқуқи гирифтани таъминот (моддаи 88 ҳамин Кодекс аз кӯдаке, ки нисбати вай аз ҳуқуқи падару модари маҳрум гардидаанд, инчунин аз ҳуқуқи имтиёзоти ёрдампулиҳои давлат, ки барои шахрвандони фарзанддор муқаррар шудаанд, маҳрум мегарданд.

2. Маҳрум кардани волидон аз ҳуқуқи падару модари онҳоро аз вазифаи таъмин кардани фарзандашон озод намекунад.

3. Масъалаи минбаъд якҷоя зиндаги кардани фарзандон ва волидонро (яке аз онҳоро), ки аз ҳуқуқи падару модари маҳрум шудаанд, суд мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунҳои манзил ҳал мекунад.

4. Кӯдаке, ки нисбати ӯ волидон (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модари маҳрум шудаанд, ҳуқуқи моликиятро ба манзили истиқомати, ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқомати, инчунин ҳуқуқи молумулкии дар асоси далели хешӣ бо волидон ва хешовандони дигар муайяншуда, инчунин ҳуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

5. Дар сурати имконнопазирии ба падар ё модар додани кӯдак ё дар сурати аз ҳуқуқи волидон маҳрум шудани падару модар кӯдак ба тарбияи мақомоти васоюту парастори супорида мешавад.

6. Ба фарзандхонди гирифтани кӯдак дар сурати аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум кардани волидон (яке аз онҳо) танҳо пас аз гузаштани мӯҳлати на камтар аз шаш моҳ баъди баровардани ҳалномаи суд дар хусуси маҳрум кардани волидон (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модари мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 72. Барқарор намудани ҳуқуқи падару модари

1. Ҳуқуқи падару модари (яке аз онҳо) дар сурате барқарор шуда метавонад, ки агар рафтору кирдор, тарзи зиндаги ва муносибати онҳо нисбат ба тарбияи кӯдак ба тарафи мусбӣ тағйир ёфта бошад.

2. Ҳуқуқи падару модари ба тартиби суди дар асоси аризаи падар ё модари аз ҳуқуқи падару модари маҳрумгардида, бо иштироки мақомоти васоюту парастори, инчунин прокурор барқарор карда мешавад.

3. Ҳамзамон бо даъвои волидон (яке аз онҳо) дар хусуси барқарор намудани ҳуқуқи падару модари мумкин аст талаби баргардонидани кӯдак ба волидон барраси карда шавад.

4. Суд метавонад бо назардошти фикри кӯдак даъвои волидонро (яке аз онҳоро) барои барқароркунии ҳуқуқи падару модари рад кунад, агар он хилофи манфиатҳои кӯдак бошад.

Барқарор намудани ҳуқуқи падару модари нисбати кӯдаки ба синни даҳсолаги расида танҳо бо назардошти фикри ӯ мумкин аст.

Агар кӯдак фарзандхонд шуда бошад ва фарзандхонди безътибор доништа нашуда бошад (моддаи 140 ҳамин Кодекс) барқарор намудани ҳуқуқи падару модари мумкин нест.

Моддаи 73. Гирифтани кӯдак бе маҳрум кардани волидон аз ҳуқуқи падару модари

1. Суд метавонад бо назардошти манфиати кӯдак дар бораи гирифтани кӯдак аз волидон (яке аз онҳо) бе маҳрум кардани онҳо аз ҳуқуқи падару модари (маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари) ҳалнома қабул намояд.

2. Гирифтани кӯдак бе маҳрум кардани волидон аз ҳуқуқи падару модари дар ҳолате мумкин аст, ки агар бо волидон (яке аз онҳо) гузоштани кӯдак ба сабабҳои ба онҳо вобаста набуда (дар асари ноқисии рӯҳи ё дигар бемории кӯҳна, шароити вазнин ва ғайра) барои кӯдаки ноболиғ хатарнок бошад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Гирифтани кӯдак инчунин дар ҳолате мумкин аст, ки агар гузоштани кӯдак бо волидон (яке аз онҳо) ба сабаби бадрафториашон барои кӯдак хатарнок буда, вале барои маҳрум кардани волидон (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модари асоси кофи вучуд надорад. Агар волидон (яке аз онҳо) дар давоми шаш моҳи баъди аз ҷониби суд гирифтани кӯдак рафтори худро ислоҳ накунад, мақомоти васојту парастори вазифадоранд, ки дар хусуси аз ҳуқуқи падару модари маҳрум кардани ӯ даъво пешниҳод намоянд. Мақомоти васојт ва парастори ҳуқуқдоранд ба манфиати кӯдак то гузаштани ин мӯҳлат дар мавриди маҳрум кардани волидайн (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модари даъво пешниҳод кунанд.

3. Даъво дар хусуси гирифтани кӯдак аз тарафи мақомоти муассисаҳои давлатие, ки қонун вазифаи ҳимояи ҳуқуқи кӯдакони ноболиғро ба зиммашон гузоштааст (қисми 1 моддаи 70 ҳамин Кодекс), муассисаҳои тарбияви, тибби, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳо, ҳешовандони наздики кӯдак, инчунин прокурор пешниҳод шуда метавонад.

4. Парвандаҳо оид ба маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари бо иштироки прокурор ва мақомоти васојту парастори барраси мешаванд.

5. Ҳангоми баррасии парванда оиди маҳдуд кардан аз ҳуқуқи падару модари суд масъалаи барои кӯдак аз волидон (яке аз онҳо) ситонидани алиментро ҳал мекунад.

6. Суд вазифадор аст, ки дар мӯҳлати 3 рӯзи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи судӣ оид ба маҳдуд кардани ҳуқуқи падарию модарӣ, иқтибоси онро ба мақомоти сабти асноди ҳолати шахрвандии ҷои бақайдгирии давлатии таваллуди кӯдак фириштад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 74. Оқибати маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари

1. Волидоне, ки суд ҳуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, ҳуқуқи шахсан тарбия кардани кӯдак, инчунин ҳуқуқи имтиёзу ёрдампулии давлатии барои шахрвандони кӯдакдор муқарраргардида аз даст медиҳанд.

2. Аз волидон гирифтани кӯдак волидонро аз ӯҳдадории таъминоти ӯ озод намекунад.

3. Кӯдаке, ки нисбати вай ҳуқуқи волидон (яке аз онҳо) маҳдуд карда шудааст, ҳуқуқи моликиятии худро ба манзили истиқомати, ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқомати, инчунин ҳуқуқи молумулкиеро, ки дар асоси далели хешӣ бо волидон ва хешовандони дигар муайян шудаанд, аз ҷумла ҳуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

4. Кӯдаке, ки аз падару модар гирифта шудааст, барои бо таълиму тарбия фаро гирифтани ба мақомоти васоюту парасторӣ супорида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 75. Муоширати кӯдакон бо волидоне, ки ҳуқуқашонро суд маҳдуд кардааст

Ба волидоне, ки суд ҳуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, мумкин аст барои муошират бо кӯдак иҷозат дода шавад, ба шарте, ки он ба кӯдак таъсири зарарнок надиҳад, ба ҳаёту саломатии кӯдак хатарнок набояд. Муоширати волидон бо кӯдак бо розигии мақомоти васоюту парастори ё васи (парастор) ва ё маъмурияти муассисае, ки кӯдак дар он мебошад, мумкин аст.

Моддаи 76. Бекор кардани маҳдудияти ҳуқуқи падару модари

1. Агар асосҳои барои маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари сабаб шуда, аз байн равад, суд мувофиқи даъвои волидон (яке аз онҳо) метавонад дар хусуси ба волидон (яке аз онҳо) баргардонидани кӯдак ва бекор кардани маҳдудиятҳои дар моддаи 74 ҳамин Кодекс пешбинишуда ҳалнома қабул намояд.

2. Суд бо назардошти фикру хоҳиши кӯдак метавонад даъворо қонунан нагардонад, агар ба волидон (яке аз онҳо) баргардонидани кӯдак ҳилофи манфиатҳои кӯдак бошад.

Моддаи 77. Гирифтани кӯдак ҳангоми таҳдиди бевосита ба ҳаёт ё саломатии ӯ

1. Дар сурати ҷой доштани таҳдиди бевосита ба ҳаёт ё саломатии кӯдак, мақоми васоюту парастори ҳуқуқ дорад дар хусуси бетаъхир гирифтани кӯдак аз волидон (яке аз онҳо) ё дигар шахсоне, ки ӯ таҳти васоюташон мебошад, қарор қабул намояд.

2. Дар сурати бетаъхир гирифтани кӯдак мақоми васоюту парастори вазифадор аст, ки фавран прокурорро огоҳ сохта, муваққатан ҷойгир намудани кӯдакро таъмин намояд ва дар мӯҳлати ҳафт рӯзи пас аз тартиб додани санади санҷиш ва хулоса дар бораи гирифтани кӯдак бо даъвои маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модари ё маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари ба суд муроҷиат намояд.

Моддаи 78. Иштироки мақомоти васоюту парастори ҳангоми дар суд барраси намудани баҳсҳои вобаста ба тарбияи кӯдакон

1. Ҳангоми дар суд барраси намудани баҳсҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон сарфи назар аз он ки даъвои Ҳимояи онҳоро ки пешниҳод кардааст, мақоми васојту парастори бояд ҷихати иштирок дар баррасии парванда ҷалб карда шавад.

2. Мақоми васојту парастори вазифадор аст шароити зиндагии кӯдак ва шахсро (шахсонро), ки даъвои тарбия кардани ӯро дорад, санҷиш намуда, ба суд санади санҷиш ва хулосаи ба он асосёфта ро доир ба моҳияти баҳс пешниҳод кунад.

Моддаи 79. Иҷрои ҳалномаи суд оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон

1. Иҷрои ҳалномаҳои судҳо оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи истехсолоти иҷро аз ҷониби иҷроии суд, бо иштироки ҳатмии мақомоти васојту парастори ба амал бароварда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 26.12.2011 № 791*).

2. Иҷрои маҷбурии ҳалномаҳои вобаста бо гирифтани кӯдакон ва ба шахси (шахсони) дигар додани онҳо бояд бо иштироки ҳатмии мақоми васојт ва парастори ва шахсе (шахсоне), ки кӯдак ба ӯ дода мешавад ва дар ҳолатҳои зарури бо иштироки намоёндагони мақомоти милиция ба амал бароварда мешавад.

3. Ҳангоми ғайриимкон будани иҷрои ҳалномаи суд дар мавриди ба дигар кас додани кӯдак бе расонидани зарар ба манфиати кӯдак, ӯ тибқи таъиноти суд мувақаттан дар муассисаи тарбияви, муассисаи табобати, муассисаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли ё дигар муассисаи ба ин монанд ҷойгир карда шуданаш мумкин аст.

4. Агар падар ё модар (шахси дигар, ки кӯдак таҳти парастории ӯ қарор дорад) барои амали кардани ҳалномаи суд монеагӣ намояд, нисбати ӯ чораҳои, ки дар қонунгузории мувофиқи граҳданӣ пешбинӣ гардидаанд, татбиқ карда мешаванд (*Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183*).

ҲАСЛИ V. ҲҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ АЪЗОИ ОИЛА

БОБИ 13. ҲҲДАДОРИИ АЛИМЕНТДИҲИИ ВОЛИДОН ВА ҲАРЗАНДОН

Моддаи 80. ҲҲдадорихои алиментдиҳии волидон барои таъминоти фарзандони ноболиғ

1. Волидон вазифадоранд, ки фарзандони ноболиқи худро таъмин намоёнд. Тартибу шаклҳои таъминоти фарзандонро волидон мустақилона муайян намоёнд.

2. Волидон ҳуқуқ доранд дар мавриди таъминоти фарзандони ноболиғи худ созишнома (созишнома дар хусуси пардохти алимент) мувофиқи боби 16 ҳамин Кодекс) банданд.

3. Агар волидон фарзандони худро таъмин накунад, маблағ барои таъминоти онҳо (алимент) аз волидон тибқи тартиби муқаррарнамудаи суди ситонида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

4. Ҳангоми набудани созишномаи волидон дар мавриди пардохти алимент, ҳангоми таъмин накардани фарзандони ноболиғ ва ҳангоми ба суд пешниҳод накардани даъво мақоми васоят ва парастори ҳақ дорад нисбат ба волидон (яке аз онҳо) дар хусуси ситонидани алимент барои фарзандони ноболиғ даъво пешниҳод кунад.

Моддаи 81. Андозаи алименте, ки барои кӯдакони ноболиғ тибқи тартиби суди ситонида мешавад

1. Ҳангоми мавҷуд набудани созишнома дар хусуси пардохти алимент барои фарзандони ноболиғ суд аз волидони онҳо ҳар моҳ ба андозаи зерин алимент мерӯёнад барои як фарзанд чорьяк, барои ду фарзанд сеяк, барои се фарзанд ва зиёда аз он - нисфи музди меҳнат ва даромади дигари волидон.

2. Ҳаҷми ин саҳм бо назардошти вазъи модди ва оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваҷҷӯҳ аз ҷониби суд кам ё зиёд карда шуданаш мумкин аст.

3. Агар кӯдакон таҳти таъминоти пурраи давлат ё ташкилоти ҷамъияти қарор гирифта бошанд, суд ҳуқуқ дорад андозаи алиментро кам кунад ё аз пардохти он озод намояд. Маблағҳосе, ки аз волидон барои таъминоти кӯдакони дар муассисаҳои кӯдаконаи давлати ҷойгиркардашуда пардохта мешаванд, дар ҳаҷми муқаррарнамудаи қисми якуми ҳамин модда ба ҳисобномаҳои шахсии тарбиятгирандагон дар бонкҳои амонати гузаронида мешавад.

Моддаи 82. Навъҳои музди меҳнат ва дигар даромаде, ки аз онҳо барои кӯдакони ноболиғ алимент ситонида мешавад

Навъи музди меҳнат ва (ё) дигар даромаде, ки волидон бо асъори миллӣ ва (ё) асъори хориҷи мегиранд ва аз онҳо барои таъминоти кӯдакони ноболиғ тибқи моддаи 81 ҳамин Кодекс бояд алимент ситонида шавад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 83. Ба маблағи устувор ситонидани алимент барои кӯдакони ноболиғ

1. Ҳангоми набудани созишномаи волидон дар хусуси пардохти алимент ба кӯдакони ноболиғ ва дар ҳолате, ки агар падар ё модари алиментдиҳанда музди кор ва ё даромади дигари номунтазам ё тағйирёбанда дошта бошад, ё агар ин падар ё модар музди меҳнату даромади дигарро пурра ё қисман дар шакли асл (натура) ё асъори хориҷи гирад, инчунин ҳангоми нагирифтани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, инчунин дар ҳолатҳои дигаре, ки ситонидани алимент вобаста аз ҳиссаи музди меҳнат ва даромади дигари падар ё модар имконнопазир, мушқил ё манфиати яке аз тарафҳоро моҳиятан

халалдор созад, суд метавонад андозаи алименти ҳармоҳа ситонидашавандаро ба маблағи устувор ва ё ҳамзамон дар шакли ҳисса (мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс) ва бо маблағи устувор муайян намояд.

2. Андозаи маблағи устувор аз тарафи суд дар асоси имконияти нигоҳ доштани сатҳи ҳадди аксари дараҷаи пештараи таъминоти кӯдак бо назардошти вазъи моддию оилавии тарафҳо ва ҳолатҳои дигари қобили тавачҷӯх муайян карда мешавад.

3. Агар дар назди ҳар кадоме аз волидон фарзандон монда бошанд, андозаи алимент аз ҳар як падар ё модар ба падар ё модаре, ки камтар таъмин мебошад, бо маблағи устувори пули, ки онро суд мутобиқи қисми дуҷуми ҳамин модда муқаррар намудааст, ҳар моҳ ситонида мешавад.

Моддаи 84. Ситонидан ва истифодаи алимент барои кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд

1. Барои кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд, алимент мутобиқи моддаҳои 81-83 ҳамин Кодекс ситонида шуда, ба васии (парастори) кӯдак пардохта мешавад.

2. Алименте, ки аз волидон барои кӯдакони бе парастории волидон монда ва дар муассисаҳои дахлдори тарбияви, табобати, ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарордошта ситонида мешавад, ба ҳисобномаҳои ин муассисаҳо гузаронида шуда, дар онҳо вобаста ба ҳар кӯдак алоҳида ба ҳисоб гирифта мешавад.

Муассисаҳои мазкур метавонанд ин маблағро ба бонкҳо ва муассисаҳои дигари кредити гузаронанд. Панҷоҳ фоизи даромаде, ки аз муомилоти маблағи воридгардидаи алимент ба даст меояд, барои таъминоти кӯдакон дар ин муассисаҳо истифода мешавад. Ҳангоми муассисаи мазкурро тарк кардани кӯдак, маблағи алименти барои ӯ гирифташуда ва панҷоҳ фоизи даромад аз муомилоти он дар шӯъбаи бонки амонатгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба суратҳисоби шахсии кӯдак гузаронида мешавад.

Моддаи 85. Ҳуқуқи фарзандони болиғи ғайри қобили меҳнат ба алимент

1. Волидон вазифадоранд, ки фарзандони болиғи ғайри қобили меҳнати ба кӯмак эҳтиёҷманди худро таъмин намоянд.

2. Дар сурати мавҷуд набудани созишномаи пардохти алимент суд ҳаҷми алиментро, ки барои кӯдакони болиғи ғайри қобили меҳнат ҳар моҳ бо пули устувор ситонида мешаванд, бо назардошти вазъи моддию оилави ва дигар манфиатҳои қобили тавачҷӯхи тарафҳо муайян менамояд.

Моддаи 86. Ҳуқуқи фарзандони болиғи таҳсилкунанда ба алимент

1. Суд метавонад барои фарзандони ба синни балоғат расида, ки донишҷӯёни таҳсили рӯзонаи муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ мебошанд, мутаносибан то ба синни бистсолаги ва бистучорсолаги расиданашон аз волидон алимент ситонад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*), аз 26.12.2011 № 791).

2. Андозаи алименти ҳар моҳ бо пули устувор ситонидашаванда аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилави ва манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо муайян карда мешавад.

Моддаи 87. Иштироки волидон дар хароҷоти иловаги барои фарзандон

1. Дар сурати мавҷуд набудани созишнома ва дар ҳолатҳои истисноӣ (бемории вазнин, маиб шудани кӯдакони ноболиғ ё болиғи ғайри қобили меҳнати эҳтиёҷманд, зарурати пардохти маблағ ба бегонагон барои нигоҳубин ва ғайра) ҳар яке аз волидон аз ҷониби суд барои иштирок намудан дар хароҷоти иловаги вобаста ба ҷунин ҳолатҳо ҷалб шуданаш мумкин аст.

Тартиби иштироки ҳар кадоме аз волидонро дар хароҷоти иловаги аз тарафи суд, бо назардошти вазъи модди ва оилавии волидону фарзандон ва дигар манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо бо маблағи устуворе, ки бояд ҳар моҳ пардохта мешавад, муайян мегардад.

2. Суд ҳуқуқ дорад волидонро барои иштирок намудан дар хароҷоти иловагии воқеан суратгирифта ва ҳамҷунин хароҷоти иловагӣ, ки бояд дар оянда сурат гирад, вазифадор созад.

Моддаи 88. Ҷаъдории фарзандони болиғ барои нигоҳубини волидон

1. Фарзандони болиғи қобили меҳнат ҷаъдоранд, ки волидони ғайри қобили меҳнати ба кӯмак мӯҳтоҷи худро нигоҳубин намоянд ва нисбат ба онҳо ғамхор бошанд.

2. Дар сурати набудани созишномаи пардохти алимент барои волидони ғайри қобили меҳнати мӯҳтоҷ, аз фарзандони болиғи қобили меҳнат барои онҳо ба тартиби суди алимент ситонида мешавад.

3. Андозаи алименте, ки ҳар моҳ аз ҳар фарзанд ба тартиби суди ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи модди ва оилавии волидону фарзандон ва манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо бо маблағи устувор муайян карда мешавад.

4. Бо талаби ҷавобгар суд ҳангоми муайян намудани андозаи алимент ҳамаи фарзандони болиғи қобили меҳнати падар ё модари мазкурро, сарфи назар аз он, ки талабот нисбати ҳамаи фарзандон ё танҳо ба як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод гардидааст, бояд баҳисоб гирад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

5. Фарзандон аз ҷаъдорихои таъмини волидони ғайри қобили меҳнати мӯҳтоҷи худ озод буда метавонанд, агар суд муқаррар созад, ки волидон аз иҷрои вазифаҳои падарию модарии худ саркаши мекарданд.

Фарзандон аз пардохти алимент ба волидоне, ки аз ҳуқуқи падару модари маҳрум гардидаанд, озод карда мешаванд.

Моддаи 89. Иштироки фарзандони болиғ дар пардохтани хароҷоти иловаги барои волидон

1. Дар ҳолатҳое, ки фарзандони болиғ нисбати волидони ғайри қобили меҳнат ғамхори нақунанд ва дар ҳолатҳои истисноӣ (бемории вазнин, маибшавии волидон, зарурати пардохти маблағи нигоҳубин барои бегонагон ва ғайра) суд метавонад фарзандони болиғи қобили меҳнатро барои иштирок намудан дар пардохтани хароҷоти иловагӣ, ки вобаста ба ин ҳолатҳо ба миён омадаанд, ҷалб намояд.

2. Андоза ва тартиби пардохти хароҷоти иловагӣ аз ҷониби ҳар фарзанди болиғи қобили меҳнат аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддӣю оилавии волидон ва фарзандон ва манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо, бо риояи қоидаҳои қисмҳои 4 ва 5 моддаи 88 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

3. Тартиби пардохти хароҷоти иловагӣ ва андозаи ин хароҷотро бо созишномаи тарафҳо муайян кардан мумкин аст.

БОБИ 14. ҶАДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ ЗАНУ ШАВҲАР ВА ЗАНУ ШАВҲАРИ СОБИҚ

Моддаи 90. Вазифаи зану шавҳар дар бобати таъминоти якдигар

1. Зану шавҳар вазифадоранд якдигарро аз ҷиҳати моддӣ дастгири намоянд.

2. Дар сурати саркаши намудан аз чунин дастгири ва набудани созишнома оид ба пардохти алимент дар байни зану шавҳар инҳо ҳуқуқ доранд аз ҳамсари худ, ки барои ин мақсад маблағи зарури дорад, ба тартиби суди пардохти алиментро талаб кунанд:

- зан ё шавҳари ғайри қобили меҳнати эҳтиҷманд;

- зан дар давраи ҳомиладори ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;

- зан ё шавҳари мӯҳтоҷе, ки фарзанди умумӣ маъюби то ҳаҷдаҳсола ё фарзанди умумӣ маъюби модарзоди гурӯҳи якумро нигоҳубин мекунад.

Моддаи 91. Ҳуқуқи зан ё шавҳари собиқ барои гирифтани алимент пас аз бекор кардани ақди никоҳ

1. Шахсони зерин ҳуқуқ доранд ба тартиби суди аз зан ё шавҳари собиқи худ, ки маблағи заруриро доранд алимент талаб кунанд:

- зани собиқ дар давраи ҳомиладори ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;

- зан ё шавҳари собиқи мӯҳтоҷе, ки фарзанди умумӣ маъюби то ба синни ҳаҷдаҳсолаги расидан ва фарзанди умумӣ маъюби модарзоди гурӯҳи якумро нигоҳубин мекунад;

- зан ё шавҳари собиқи ғайри қобили меҳнати мӯҳтоҷе, ки қобилияти меҳнатро то бекор кардани никоҳ ё дар давоми як соли пас аз бекор кардани никоҳ аз даст додааст;

- зан ё шавҳари мӯҳтоҷе, ки на дертар аз панҷ соли пас аз лаҳзаи бекор кардани ақди никоҳ ба синни нафақа расидааст, агар зану шавҳар дар муддати панҷ сол дар ақди никоҳ буда бошанд.

2. Андозаи алимент ва тартиби ба ҳамсари собиқ пардохтани онро пас аз лаҳзаи бекор кардани никоҳ тибқи созишномаи байни зан ва шавҳари собиқ муайян кардан мумкин аст.

Моддаи 92. Андозаи алименте, ки тибқи тартиби суди барои таъминоти зану шавҳар ва зану шавҳари собиқ ситонида мешавад

Дар сурати мавҷуд набудани созишнома байни зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) оиди пардохти алимент андозаи алименте, ки ба тартиби суди ҳар моҳ барои таъминоти зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ситонида мешавад, аз тарафи суд дар шакли маблағи устувор бо назардошти вазъи моддию оилавии зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) ва манфиатҳои қобили тавачҷӯҳи тарафҳо муайян мегардад.

Моддаи 93. Аз ӯҳдадории таъмини ҳамсари худ озод намудани зан (шавҳар) ё маҳдуд кардани мӯҳлати ӯҳдадори

Суд метавонад зан ё шавҳарро ҳам дар давраи никоҳ ва ҳам пас аз бекор кардани он дар ҳолатҳои зерин аз ӯҳдадории таъмини ҳамсари худ озод кунад ё мӯҳлати ин ӯҳдадориро ба таври муайян маҳдуд созад:

- агар корношоями зан ё шавҳари мӯҳтоҷ дар натиҷаи суиистеъмол намудан аз машруботи спиртӣ, воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадҳушкунанда ё қасдан ҷиноят содир намудани ӯ ба амал омада бошад (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*);

- агар хонадории зану шавҳар камтар аз панҷ сол давом карда бошад;

- агар зан ё шавҳаре, ки пардохти алиментро талаб мекунад дар оила рафтори ношоиста дошта бошад.

Моддаи 94. Қатъ гардидани ҳуқуқи таъминоти ҳамдигарии зан ё шавҳар

Ҳуқуқи зан ё шавҳар барои гирифтани таъминот (алимент) аз ҳамсари худ дар мавридҳои зерин қатъ мегардад:

- агар зан ё шавҳари мӯҳтоҷи корношоям вафот кунад;

- агар шартҳои, ки мутобиқи моддаҳои 90 ва 91 ҳамин Кодекс барои гирифтани алимент асос буданд, аз миён бардошта шаванд;

- агар зан ё шавҳари мӯҳтоҷи корношоям аз нав хонадор шуда бошад.

БОБИ 15. ҶҲДАДОРИҶОИ АЛИМЕНТДИҶИИ АЪЗОИ ДИГАРИ ОИЛА

Моддаи 95. ҶҲДАДОРИИ БАРОДАРОНУ ХОҲАРОН ОИДИ ТАЪМИНОТИ БАРОДАРОНУ ХОҲАРОНИ НОБОЛИҒ ВА БОЛИҒИ КОРНОШОЯМИ ХУД

Бародарону хоҳарони ноболиғи мӯҳточи ёри дар сурати аз волидони худ гирифта натавониستاني таъминот ҳуқуқ доранд, ба тартиби суди аз бародарону хоҳарони болиғи қобили меҳнати худ, ки маблағи заруриро доранд, алимент гиранд. Чунин ҳуқуқ инчунин ба бародарону хоҳарони корношоёми болиғи мӯҳточе дода мешавад, ки агар онҳо аз фарзандони болиғи худ зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ё волидонашон таъминотпули гирифта натавонанд.

Моддаи 96. Ҷҳдадории бобою биби (модаркалон) оид ба таъминоти набераҳои худ

Набераҳои ноболиғи мӯҳточи ёри дар сурати аз волидони худ гирифта натавониستاني таъминот ҳуқуқ доранд ба тартиби суди аз бобою биби (модаркалони) худ, ки дорои маблағи зарури мебошанд, алимент гиранд.

Чунин ҳуқуқ инчунин ба наберагони корношоёми болиғи мӯҳточе дода мешавад, ки агар онҳо аз ҳамсар (ҳамсари собиқ) ё волидонашон таъминот гирифта натавонанд.

Моддаи 97. Ҷҳдадориҳои набера оид ба таъминоти бобою биби (модаркалон)

Бобою биби (модаркалони) мӯҳточи корношоём дар сурати аз фарзандони болиғи қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ гирифта натавониستاني таъминот ҳуқуқ доранд ба тартиби суди аз наберагони болиғи қобили меҳнати худ, ки дорои маблағи зарури мебошанд, алимент талаб кунанд.

Моддаи 98. Ҷҳдадории писарандар ва духтарандар оиди таъминоти падарандар ва модарандар

1. Падарандар ва модарандари корношоёми мӯҳточе, ки писарандар ва духтарандари худро тарбия ва нигоҳубин кардаанд, агар онҳо аз фарзандони болиғи қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ таъминот гирифта натавонанд, ҳуқуқ доранд аз писарандар ё духтарандари болиғи қобили меҳнат, ки маблағи зарури доранд, ба тартиби суди таъминот талаб намоянд.

2. Суд ҳуқуқ дорад писарандар ва духтарандарро аз вазифаи таъмин кардани падарандар ё модарандар озод кунад, агар падарандар ё модарандар онҳоро на камтар аз се сол тарбия ва таъмин карда бошанд, инчунин агар онҳо ҷҳдадориҳои худро вобаста ба тарбияи писарандар ва духтарандар номатлуб анҷом дода бошанд.

Моддаи 99. Андозаи алименте, ки барои аъзои дигари оила ба тартиби суди ситонида мешавад

1. Андоза ва тартиби пардохти алимент барои шахсоне, ки дар моддаҳои 95-98 ҳамин Кодекс зикр шудаанд, тибқи созишномаи тарафҳо муайян карда мешаванд.

2. Дар сурати мавҷуд набудани созишномаи тарафҳо андозаи алимент, ки барои таъмини аъзои оилаи дар ҳамин боб зикргардида ба тартиби суди

ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавии пардохткунанда ва гирандаи алимент ва манфиатҳои дигари қобили тавачҷӯҳи тарафҳо дар шакли маблағи устувори ҳар моҳ пардохтшаванда муқаррар карда мешавад.

3. Агар барои таъмини аъзои оила, ки алимент талаб мекунад, ҳамзамон якчанд нафар ӯҳдадор бошанд, он гоҳ суд бо назардошти вазъи моддию оилавии онҳо андозаи иштироқи ҳар яки онҳоро дар иҷрои ӯҳдадории алиментдиҳи муайян менамояд. Бо талаби ҷавобгар суд вазифадор аст, ки ҳамаи шахсонро ки барои пардохтани алимент ӯҳдадоранд, ба ҳисоб гирад, сарфи назар аз он ки даъво нисбати ҳамаи ин шахсон ё фақат як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод шудааст.

БОБИ 16. СОЗИШНОМАИ ПАРДОХТИ АЛИМЕНТ

Моддаи 100. Бастанӣ созишномаи пардохти алимент

Созишномаи пардохти алимент (андоза, шарт ва тартиби пардохти алимент) дар байни шахсе, ки алимент месупорад ва шахсе, ки онро мегирад, ва дар сурати ғайриқобили амал будани шахсе, ки вазифадор аст алимент супорад ва (ё) гирандаи алимент - дар байни намояндагони қонунии онҳо, баста мешавад. Шахсони қобилияти амалашон маҳдуд созишномаи пардохти алиментро бо розигии намояндагони қонуниашон имзо мекунанд.

Моддаи 101. Шакли созишномаи пардохти алимент

1. Созишномаи пардохти алимент дар шакли хатти баста шуда, аз тарафи идораи нотариалии давлатӣ тасдиқ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Риоя накардани шакли созишномаи пардохти алимент, ки қонун муқаррар кардааст, боиси оқибатҳои мегардад, ки меъёрҳои қонунгузорию граждани пешбини намудааст.

2. Созишномаи пардохти алимент, ки нотариат тасдиқ намудааст, дорои эътибори варақаи иҷро мебошад.

Моддаи 102. Тартиби бастан, иҷро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва беътибор донистани созишномаи пардохти алимент

1. Бастан, иҷро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва беътибор донистани созишномаи пардохти алимент аз рӯи меъёрҳои Кодекси гражданию Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад, ки бастан, иҷро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва беътибор донистани аҳдҳои гражданию ҳуқуқи тавассути онҳо танзим мегарданд.

2. Созишномаи пардохти алимент ҳар гоҳ бо мувофиқаи тарафҳо тағйир дода ё бекор шуда метавонад. Тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба ҳамон шакле, ки шартномаи пардохти алимент баста шудааст, бояд сурат гирад.

3. Якҷониба иҷро накардани созишномаи пардохти алимент ё якҷониба тағйир додани шартҳои он мумкин нест.

4. Дар сурати ҷидди тағйир ёфтани вазъи модди ё оилавии тарафҳо ва ҳангоми тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба мувофиқа нарасидани тарафҳо тарафи манфиатдор ҳуқуқ дорад дар хусуси тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба суд даъво пешниҳод кунад. Ҳангоми баррасии масъалаи тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент суд ҳуқуқ дорад ҳама гуна манфиати қобили тавачҷӯҳи тарафҳоро ба инобат гирад.

Моддаи 103. Безътибор донистани созишномаи пардохти алимент, ки манфиатҳои алиментгирандаро поймол мекунад

Агар шarti пешбиниамудаи созишномаи пардохти алимент оид ба таъминоти кӯдакони ноболиғ ё аъзои болиғи ғайриқобили амали оила манфиати онҳоро поймол кунад, аз ҷумла дар ҳолатҳои риоя накардани талаботи қисми дуюми моддаи 104 ҳамин Кодекс чунин созишномаро мувофиқи талаби намоёндаи қонунии кӯдаки ноболиғ ё кӯдаки аъзои болиғи ғайриқобили амали оила, инчунин мақоми васоюту парастори ё прокурор ба тартиби суди безътибор доништан мумкин аст.

Моддаи 104. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад

1. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, аз ҷониби тарафҳо дар ин созишнома муайян карда мешавад.

2. Андозаи алименте, ки мувофиқи созишномаи пардохти алимент барои кӯдакони ноболиғ муқаррар карда мешавад, аз андозаи алименте, ки онҳо ҳангоми ба тартиби суди ситонидани алимент гирифта метавонистанд (моддаи 81 ҳамин Кодекс) камтар буда наметавонад.

Моддаи 105. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент

1. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент, тавассути ҳамин созишнома муайян карда мешавад.

2. Алимент ҳамчун ҳисса аз маош ва (ё) дигар даромади шахсе, ки бояд алимент супорад, бо маблағи устувори пули вақт-вақт ё якдафъаина, бо усули додани молу мулк ва дигар усулҳо, ки дар бораи он созиш баста шудааст, пардохта шуда метавонад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

Дар созишномаи пардохти алимент якҷанд усулҳои пардохти алиментро пешбини намудан мумкин аст.

Моддаи 106. Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент сурат мегирад

Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, мувофиқи ҳамин созишнома сурат мегирад. Агар дар

созишномаи пардохти алимент тартиби дигари индексатсияи андозаи алимент пешбини нашуда бошад, индексация мутобиқи моддаи 118 ҳамин Кодекс сурат мегирад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791, аз 19.03.2013 № 952*).

БОБИ 17. ТАРТИБИ ПАРДОХТ ВА СИТОНИДАНИ АЛИМЕНТ

Моддаи 107. Бо ҳалномаи суд ситонидани алимент

Дар сурати набудани созишномаи пардохти алимент аъзои оилаи дар ҳамин фасли Кодекс зикргардида ҳуқуқ доранд, ки бо талаби ситонидани алимент ба суд муроҷиат намоянд.

Моддаи 108. Мӯҳлати муроҷиат барои гирифтани алимент

(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791)

1. Шахсе, ки барои гирифтани алимент ҳуқуқ дорад, сарфи назар аз мӯҳлате, ки аз лаҳзаи пайдо кардани ҳуқуқи алиментгири гузаштааст, метавонад дар хусуси ситонидани алимент ба суд бо ариза муроҷиат кунад.

2. Алимент барои давраи баъди муроҷиат намудан ба суд муқаррар карда мешавад. Алимент барои давраи гузашта метавонад дар ҳудуди мӯҳлати сесола аз лаҳзаи муроҷиат кардан ба суд ситонида шавад, агар суд муқаррар кунад, ки то муроҷиат кардан ба суд барои гирифтани таъминот саъю кӯшиш карда шудааст, вале бинобар сабаби саркашии шахси алиментдиҳанда аз пардохти он, алимент гирифта нашудааст.

Моддаи 109. Муваққатан ситонидани алимент

1. Аз рӯи парвандаҳо дар бораи ситонидани алимент суд ҳуқуқ дорад, ки то эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи ситонидани алимент ва дар сурати барои кӯдакони ноболиғ ситонидани алимент - то қабул гардидани ҳалнома дар бораи ситонидани алимент оиди муваққатан ситонидани алимент қарор барорад.

2. Андозаи алименти муваққатан ситонидашавандаро суд бо назардошти вазъи модди ё оилавии тарафҳо муайян менамояд. Андозаи алименти муваққатан барои таъминоти кӯдакони ноболиғ ситонидашаванда мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

Моддаи 110. Ҷаҳддорӣ маъмурияти ташкилот дар бораи доштани алимент

Маъмурияти ташкилоти ҷои кори шахсе, ки ҷаҳддор аст алимент диҳад, вазифадор мешавад, ки дар асоси созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқшудаи тарафҳо ё варақаи иҷро ҳар моҳ аз музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда, ки ҷаҳддор аст алимент супорад, ё аз ҳисобномаи шахси алиментдиҳанда на дертар аз се рӯзи пас аз санаи ба алиментдиҳанда додани музди меҳнат ва (ё) даромади дигари вай алиментро нигоҳ дошта, ба шахси алиментгиранда супорад.

Моддаи 111. Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент

Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқшуда оид ба пардохти алимент дар ҳолатҳое сураг мегирад, ки агар маблағи умумии нигоҳдошташаванда дар асоси созишнома ва варақаҳои иҷро аз панҷоҳ фоизи маош ва (ё) дигар даромади шахси алиментдиҳанда бештар бошад.

Моддаи 112. Ҷӯдадорӣ додани маълумот дар хусуси тағйири ҷои кори шахси алиментдиҳанда

1. Маълумияти ташкилоте, ки бо ҳалномаи суд ё созишномаи аз ҷониби нотариат тасдиқшудаи пардохти алимент алиментро нигоҳ медошт, вазифадор аст, ки дар муддати се рӯз ба иҷроии суди маҳали иҷроӣ ҳалнома дар бораи ситонидани алимент ва ба шахси алиментгиранда дар хусуси аз кор озод шудани шахси алиментдиҳанда ва агар маълум бошад, дар хусуси ҷои нави кор ё истиқомати ӯ хабар диҳад.

2. Шахсе, ки барои додани алимент ӯҳдадор аст, бояд дар муҳлати муқаррарнамудаи қисми 1 ҳамин модда ба иҷроии суд ва ба алиментгиранда дар хусуси дигар шудани ҷои кор ё истиқоматаш ва дар сурати додани алимент ба кӯдакони ноболиғ инчунин дар хусуси музди кор ё даромади дигари иловагии хабар диҳад.

3. Дар сурати бо сабабҳои беасос хабар надодани маълумоти дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда зикргардида, шахсони мансабдор ва шахрвандони дигаре, ки дар ин кор гунаҳгоранд, мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгари кашида мешаванд.

Моддаи 113. Ситонидани маблағ аз ҳисоби молу мулки алиментдиҳанда ҳангоми додани алимент

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)

1. Алимент ба андозаи муқаррарнамудаи созишномаи пардохти алимент ё ҳалномаи суд, инчунин қарзи пардохти алимент аз ҳисоби музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда ситонида мешавад, вале дар сурати кам будани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, алимент аз ҳисоби маблағи алиментдиҳанда, ки дар ҳисобномаҳои дар бонкҳо ё муассисаҳои дигари кредити мебошанд, инчунин аз маблағҳои тибқи қарордод дар ташкилотҳои тиҷоратӣ ғайритиҷорати гузошта шудаанд, ба ғайр аз қарордодҳое, ки боиси гузаштани ҳуқуқи моликият мегардад, ситонида мешавад.

Дар сурати нокифоя будани ин маблағ алимент аз ҳисоби ҳама гуна молу мулки алиментдиҳанда, ки мувофиқи қонун аз ҳисоби он маблағ ситонидан мумкин аст, ситонида мешавад *(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)*.

2. Ситонидани алимент аз ҳисоби маблағи дар ҳисобномаҳо будаи алиментдиҳанда ва молу мулки дигари ӯ мувофиқи тартиби пешбининамудаи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон сураг мегирад *(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710)*.

Моддаи 114. Муайян намудани қарзи вобаста ба алимент

1. Алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент ё дар асоси варақаи иҷро барои мӯҳлати гузашта то давраи се сола ситонида мешавад, ки то пешниҳоди варақаи иҷро ё созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо барои ситонидани алимент гузаштааст.

2. Дар ҳолатҳое, ки алимент дар асоси варақаи иҷро ё созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо оид ба ситонидани алимент бо айби шахсе, ки ӯҳдадор аст алимент супорад, пардохта нашуда бошад, алимент сарфи назар аз мӯҳлати сесолаи дар қисми 2 моддаи 108 ҳамин Кодекс муқарраргардида барои тамоми давра ситонида мешавад.

3. Андозаи қарзро иҷрочии суд дар асоси андозаи алименти бо ҳалномаи суд ё созишномаи пардохти алимент таъиншуда муайян менамояд.

4. Андозаи қарзи алименти мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс барои кӯдаки ноболиғ додашаванда бо назардошти музди воқеии меҳнат ва даромади дигари қарздор дар давоми даврае, ки алимент ситонида нашудааст, муайян карда мешавад. Агар қарздор дар ин давра кор накарда бошад ё асноди тасдиқкунандаи музди меҳнат ва даромади дигари ӯ пешниҳод нагарданд, қарз дар асоси музди миёнаи меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар лаҳзаи ситонидани қарз муайян карда мешавад.

5. Агар чунин муайянкунии қарз манфиати яке аз тарафҳоро ҷидди поймол кунад, тарафе, ки манфиаташ поймол шудааст, ҳуқуқ дорад ба суд мурочиат намояд ва суд метавонад бо назардошти вазъи модди ё оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваҷҷӯҳ қарзро бо маблағи устувори пули муайян кунад.

6. Ҳангоми рози набудан бо муайянкунии қарзи алимент аз ҷониби иҷрочии суд ҳар яке аз тарафҳо метавонад тибқи тартиби пешбиниамудаи қонунгузори мурофиавии граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон аз амали иҷрочии суд шикоят кунад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 115. Озод кардан аз додани қарзи алимент

1. Ҳангоми додани алимент барои кӯдакони ноболиғ бо мувофиқаи тарафҳо озод кардан аз пардохти қарз ё кам кардани он мумкин нест.

2. Суд ҳуқуқ дорад бо даъвои алиментдиханда ӯро пурра ё қисман аз пардохти қарзи алимент озод намояд, агар муқаррар кунад, ки қарз бо сабаби бемории ин шахс ё бо дигар сабабҳои узрнок пардохта нашудааст ва вазъи моддию оилавии ӯ имконият намедихад, ки қарзашро пӯшонад.

Моддаи 116. Масъулият барои сари вақт напардохтани алимент

1. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки ӯҳдадор аст тибқи созишномаи пардохти алимент алимент супорад, шахси гунаҳгор мувофиқи тартиби пешбиниамудаи ҳамин созишнома ҷавобгар мебошад.

2. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки тибқи ҳалномаи суд бояд алимент супорад, шахси гунаҳгор ба алиментгиранда аз маблағи

напардохтаи алимент барои ҳар рӯзи гузаронидашуда дар ҳаҷми 0,1 фоиз ҷаримаи аҳдшикани месупорад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Алиментгиранда инчунин ҳуқуқ дорад аз гунаҳгоре, ки ба пардохти алимент ӯҳдадор аст, барои сари вақт напардохтани алимент тамоми зарареро, ки вобаста ба сари вақт анҷом надодани ӯҳдадориҳои пардохти алимент дар қисми ҷаримаи аҳдшикани расонида шудааст, ситонад.

Моддаи 117. Нораво будани ба ҳисоб гирифтани ва пас талаб карда руёнидани алимент

1. Пардохтҳои алименти аз ҳисоби талаботи дигари мутақобила сурат гирифта наметавонад.

2. Пас талаб карда гирифтани маблағи пардохташудаи алимент, мумкин намебошад ба истиснои ҳолатҳои зерин:

- бекор кардани ҳалномаи суд ба сабаби маълумоти бардурӯғ ё асноди қалбакиро пешниҳод кардани шахси алиментгиранда (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*);

- безътибор доништани созишномаи пардохти алимент дар сурати бо роҳи фиреб, таҳдид ё зӯроварии алиментгиранда ба имзо расонидани он;

- бо ҳукми суд ошкор гардидани далели сохтакории ҳалномаи, созишномаи пардохти алимент ё варақаи иҷро, ки дар асоси онҳо алимент пардохта шудааст.

3. Агар кирдори дар қисми 2 ҳамин модда зикргардида аз ҷониби намояндаи кӯдаки ноболиғ ё аъзои болиғи ғайри қобили амали алиментгиранда содир шуда бошад, алимент пас талаб карда гирифта намешавад ва маблағи пардохтшудаи алимент тибқи даъвои шахси барои пардохти алимент ӯҳдадоршуда аз намояндаи гунаҳгор ситонида мешавад.

Моддаи 118. Индексацияи пардохтҳои алимент

1. Маблағи алименти бо ҳалномаи суд дар шакли пули устувор ситонидашаванда аз ҷониби маъмурияти тапшилототи маҳали нигоҳ доштани алимент мутаносибан бо зиёдшавии андозаи ҳадди ақалли музди меҳнати тибқи қонун муқарраргардида индексация карда мешавад.

2. Ба мақсади индексацияи пардохти алимент суд метавонад андозаи алиментро бо маблағи устувори пули, ки ба андозаи муайяни ҳадди ақали музди меҳнат мувофиқ аст, муқаррар намояд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 119. Пардохти алимент дар сурати барои суқунати доими ба давлати дигар рафтани алиментдиҳанда

1. Шахсоне, ки барои суқунати доими ба давлате мераванд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон бо он шартномаи байналмилалӣ пешбиникунандаи эътирофи мутақобила ва иҷрои ҳалномаҳои судро дар хусуси ситонидани алимент ба имзо нарасонидааст, вазифадоранд бо аъзои оилашон дар бораи пардохти

алимент созишномаи хатти ба имзо расонанд ва он бояд аз ҷониби нотариус тасдиқ арда шавад (*Қонуни ҶТ аз 29.04.2006 № 183*).

2. Дар сурати ҳосил нашудани мувофиқа, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад ба суд мурочиат карда, дар шакли маблағи устувор муайян намудани алимент ва пардохти яквқтаи алимент ё ба ҳисоби маблағи алимент додани молу мулки мушаххас ё бо тариқи дигар додани алиментро талаб намояд (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*).

Моддаи 120. Тағйир додани андозаи алименти муқаррарнамудаи суд ва озод кардан аз додани алимент

1. Агар ҳангоми набудани созишномаи тарафҳо оид ба пардохти алимент баъди тибқи тартиби суди муқаррар намудани андозаи алимент вазъи модди ва оилавии алиментдиҳанда ё алиментгиранда тағйир ёфта бошад, суд ҳуқуқ дорад бо талаби ҳар яки онҳо андозаи муқарраргардидаи алиментро кам кунад ё алиментдиҳандаро аз додани он озод намояд. Ҳангоми тағйир додани андозаи алимент ё озод кардан аз додани он суд метавонад инчунин ҳар гуна манфиати дигари қобили тавачҷӯҳи тарафҳоро ба инобат гирад.

2. Агар муқаррар гардад, ки шахси ба балоғатрасидаи қобили амал нисбати шахси барои додани алимент ўҳдадоршуда қасдан ҷиноят содир кардааст ё ҳангоми рафтори ношоистаи аъзои болиғи қобили амал дар оила суд метавонад ситонидани алиментро барои шахси болиғи қобили амал рад намояд.

Моддаи 121. Қатъ гардидани ўҳдадорихои алимент

1. Ўҳдадорихои алименти, ки тибқи созишномаи пардохти алимент муқаррар карда шудаанд, бо фавти яке аз тарафҳо, гузашти мўҳлати амали ҳамин созишнома ё тибқи дигар асосҳои пешбиниамудаи ҳамин созишнома қатъ мегарданд.

2. Пардохти алименти тибқи тартиби суди ситонидашаванда дар ҳолатҳои зерин қатъ мегардад:

- дар сурати ба балоғат расидани кўдак ё дар ҳолати то ба балоғат расиданашон қобили амал ҳисоб шудани кўдакони ноболиғ;

- баъди фарзандхонди шудани кўдаке, ки барои таъминоти ў алимент ситонида мешуд;

- пас аз таҳсилро дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ё олии касбӣ хатм кардани кўдакони ба балоғатрасида ё ба синну соли дар моддаи 86 ҳамин Кодекс муқарраргардида расидани онҳо (*Қонуни ҶТ аз 14.11.2016 № 1365*);

- ҳангоми аз ҷониби суд эътироф гардидани барқарор шудани қобилияти меҳнати ё қатъи мўҳтоҷии алиментгиранда;

- дар сурати аз нав никоҳ кардани зан ё шавҳари собиқи мўҳтоҷи корношоями алиментгиранда (моддаи 94 ҳамин Кодекс) (*Қонуни ҶТ аз 25.03.2011 № 710*);

- вафот кардани шахси алиментгиранда ё шахсе, ки ба додани алимент ўхдадор аст.

ФАСЛИ VI. ШАКЛҲОИ ТАРБИЯИ КЎДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ВОЛИДОН МОНДААНД

БОБИ 18. ОШКОР ВА ЧОБАЧОКУНИИ КЎДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ВОЛИДОН МОНДААНД

Моддаи 122. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд

1. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдакон дар ҳолатҳои фавти волидон, аз ҳуқуқи падару модари маҳрум кардани онҳо, маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модари, ғайри қобили амал эътироф шудани онҳо, бемори ва муддати тӯлони ғайриҳозир будани волидон, саркашии волидон аз тарбияи фарзандон ё аз ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои онҳо, аз ҷумла хангоми аз ҷониби волидон рад кардани гирифтани кӯдакони худ аз муассисаҳои тарбияви, муассисаҳои таълим ва таълим ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, инчунин ҳолатҳои дигари набудани парастории волидон, ба зимаи мақомоти васоюту парастори гузошта мешавад.

Мақомоти васоюту парастори кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд, ошкор намуда, баҳисобгирии онҳо ва бо назардошти ҳолатҳои мушаххаси маҳрум шудан аз парастории волидон усули чобачосозии кӯдакони бе парастории волидон мондари (моддаи 124 ҳамин Кодекс) интиҳоб менамоянд ва ҳамчунин назорати минбаъдаи шароити таъминот, тарбия ва таълими онҳоро амали менамоянд.

Ба ғайр аз мақомоти васоюту парастори ба дигар шахсони ҳуқуқи ва воқеи барои ошкор намудан ва чобачокунии кӯдакони бе парастории волидон монда, иҷозат дода намешавад.

2. Мақомоти васоюту парастори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ мебошанд. Масъалаҳои таъкил ва фаъолияти мақомоти ҳокимияти иҷроияи маҳалли барои амали намудани васоюту парастории кӯдакони бе парастории волидон монда аз ҷониби мақомоти зикргардида, тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ", Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак" ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*), аз 26.12.2011 № 791, аз 14.11.2016 № 1365).

Моддаи 123. Ошкоркуни ва баҳисобгирии кӯдакони бе парастории волидон монда

1. Шахсони мансабдори муассисаҳо (муассисаҳои таълимии томактаби, муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ, муассисаҳои таълим ва таълим ва дигар муассисаҳо) ва дигар шахрвандоне, ки оид ба кӯдакони дар қисми 1 моддаи 122 ҳамин Кодекс зикргардида маълумот доранд, ўхдадоранд ба мақомоти

васојату парастории маҳали воқеии зисти кӯдакон хабар диҳанд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Мақоми васојату парастори дар мӯҳлати се рӯз аз лаҳзаи гирифтани чунин хабар ӯҳдадор аст шароити зисти кӯдакро санчида, дар сурати муқаррар намудани далели аз парастории волидон ё хешу ақрабо маҳрум будани ӯ, то ҳал гардидани масъалаи ҷобачокунии кӯдак ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои ӯро таъмин намояд.

2. Роҳбарони муассисаҳои тарбияви, муассисаҳои табоботи, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, ки дар онҳо кӯдакони бе парастории волидон монда ҷойгир карда шудаанд, вазифадоранд дар мӯҳлати ҳафт рӯз аз рӯзи барояшон аён гардидани он, ки кӯдак метавонад барои тарбия ба оила супурда шавад, дар ин бора ба мақоми васојату парастории маҳали ҷойгиршавии муассисаи мазкур хабар диҳанд.

3. Барои иҷро накардани ӯҳдадорихои пешбиниамудаи қисми 2 ҳамин модда, барои дидаю доништа пешниҳод намудани маълумоти бардурӯғ, инчунин барои дигар кирдоре, ки ҷихати пинҳон кардани кӯдак аз супоридан ба тарбияи оила нигаронида шудааст, роҳбарони муассисаҳои дар қисми 2 ҳамин модда зикргардида ва мақомоти васојату парастори тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгари қашида мешаванд.

4. **Тартиби** ошкоркунӣ ва баҳисобгирии кӯдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

Моддаи 124. Ҷобачокунии кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд

1. Кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд, бояд барои тарбия ба оила (барои фарзандхонди), таҳти васојат (парастори) супурда шаванд ва дар сурати мавҷуд набудани чунин имконият тибқи шартнома барои тарбия ба оилаҳои (мураббии) парастор дода шаванд ё дар муассисаҳои кӯдакони ятим ё ҳар навъи муассисаҳо барои кӯдакони бе парастории волидон монда (муассисаҳои тарбияви, муассисаҳои табоботи, ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд) ҷойгир карда шаванд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

Ҳангоми ҷобачо намудани кӯдак бояд баромади этникии кӯдак, мансубияти мазҳаби ва фарҳанги, забони модари, имконияти таъмини идомати тарбия ва таълим ба назар гирифта шавад.

2. То лаҳзаи дар оила ё дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ҷобачокунии кӯдаконе, ки бе парастории волидон мондаанд, иҷрои вазифаи васи (парастор) муваққатан ба зиммаи мақоми васојату парастори гузошта мешавад.

БОБИ 19. ФАРЗАНДХОНДИ

Моддаи 125. Кӯдаконе, ки онҳоро ба фарзандхондӣ қабул кардан мумкин аст

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

1. Фарзандхондӣ шакли афзалиятноки чобачокунии кӯдакони бепарастории падару модармонда мебошад.

2. Фарзандхондӣ нисбати кӯдакони ноболиғ танҳо ба манфиати онҳо бо риояи талаботи моддаи 124 Кодекси мазкур, ҳамчунин бо дарназардошти имконияти инкишофи пурраи ҷисмонӣ, рӯҳӣ, маънавӣ ва ахлоқии кӯдак иҷозат дода мешавад.

3. Фарзандхондии бародарону хоҳарон аз ҷониби шахсони гуногун, ба истиснои ҳолатҳое, ки фарзандхондӣ ба манфиати кӯдак мебошад, иҷозат дода намешавад *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

Моддаи 126. Тартиби ба фарзандхонди қабул кардан

1. Фарзандхонди дар асоси аризаи шахсоне (шахсе), ки кӯдакро ба фарзанди қабул кардан мехоҳанд, аз тарафи суд расми карда мешавад. Парвандаҳои фарзандхондиро суд ба тартиби мувофиқи махсус барраси менамояд.

Парвандаҳои фарзандхонди дар суд бо иштироки мақомоти васоюту парастори ва прокурор барраси мегардад *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

2. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо интиҳоби худ ба суди маҳали истиқомати кӯдаки ба фарзандхонди қабулшаванда ё ба суди маҳали истиқомати худ барои ба фарзандхонди гирифтани кӯдак ариза медиҳанд.

3. То аризаи фарзандхондиро барраси намудани суд мақомоти васоюту парастори вазифадоранд шароити зиндагии шахсоне, ки хоҳиши ба фарзандхонди қабул кардани кӯдакро дорад, санҷида, муайян кунанд, ки фарзандхонди ба манфиати кӯдак аст ё не, оё барои фарзанд хондан монеае ҳаст, инчунин муносибати кӯдак ба фарзандхонди ва фикри ӯро барои ба фарзандхонди қабул шудани муайян намуда, хулосаҳояшонро дар хусуси имконияти фарзандхонди ба суд пешниҳод намоянд.

Мақомоти васоюту парасторӣ вазифадоранд ба шахсоне (шахсе), ки кӯдакро ба фарзандхондӣ қабул мекунанд, дар бораи саломатии кӯдак маълумот диҳанд *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

4. Тартиби пешниҳоди хулосаи мақомоти васоюту парасторӣ ва номгӯи маълумоти онро Низомнома дар бораи мақомоти васоюту парасторӣ муайян мекунад *(Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239)*.

5. Ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои фарзандхонда ва фарзандхондишуда аз лаҳзаи эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхонди оғоз меёбад.

Фарзандхонд шудани кӯдак бояд мувофиқи тартибе, ки барои сабти асноди ҳолати шаҳрванди муқаррар гардидааст, дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди ба қайди давлати гирифта шавад.

Суд вазифадор аст, ки дар давоми се рӯзи баъди эътибори қонуни пайдо кардани ҳалнома дар бораи фарзандхонди ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳалли қабули ҳалнома иқтибоси ин ҳалномаро фириштад.

Моддаи 126(1). Манъ будани ғаъолияти миёнаравӣ дар фарзандхондии кӯдак

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

1. Ғаъолияти миёнаравӣ оид ба фарзандхондии кӯдак, яъне тамоми ғаъолияти шахсони дигар бо мақсади интиҳоб кардан ва додани кӯдак барои фарзандхондӣ аз ном ва ба манфиати шахсоне, ки хоҳиши ба фарзандхондӣ гирифтани кӯдакро доранд, манъ мебошад.

2. Ғаъолияти мақомоти васоюту парасторӣ оид ба иҷрои ўҳдадорихои ба зиммашон гузошташуда, барои ошкоркунӣ ва ҷобачокунии кӯдакони бе парастории падару модармонда ғаъолияти миёнаравӣ ба ҳисоб намеравад ва мақсади ба даст даровардани ғоидаро надорад.

3. Ҷавобгарӣ барои ғаъолияти миёнаравӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*.

Моддаи 127. Шахсоне, ки ҳуқуқи ба фарзандхонди қабул карданро доранд

1. Ба фарзандхондӣ қабул кардан танҳо аз тарафи шаҳрвандони ба балоғатрасидаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба истиснои шахсони зерин сурат мегирад *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*:

- шахсоне, ки ҷои муайяни истиқомат надоранд;
- шахсоне, ки ҳангоми фарзандхондӣ барои содир кардани ҷинояти қасдона доғи судӣ доранд;
- шахсоне, ки суд барои содир намудани ҷиноят нисбати онҳо ҷораи маҷбурии дорой хусусияти тиббӣ таъин кардааст *(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)*;
- шахсоне, ки суд онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалашон маҳдуд эътироф намудааст;
- зану шавҳаре, ки суд яке аз онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалаш маҳдуд эътироф намудааст;
- шахсоне, ки суд онҳоро аз ҳуқуқи волидон маҳрум сохтааст ё ҳуқуқи волидонро маҳдуд кардааст;
- шахсоне, ки ба сабаби иҷрои ғайриқаноатбахши ўҳдадорихои бо қонун ба зиммашон гузошташуда аз вазифаи васи ё парастори дур карда шудаанд;
- шахсоне, ки қаблан фарзандхонд доштанду вале фарзандхонди бо гуноҳи онҳо аз ҷониби суд бекор карда шудааст;
- шахсоне, ки аз сабаби бемори наметавонанд ҳуқуқи волидонро амали намоянд. Номгӯи беморихое, ки дар сурати мубтало будан ба онҳо шахс

наметавонад кӯдакро ба фарзандхонди қабул кунад, тахти васоят (парастори) гирад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

2. Муқаррароти сархати якуми қисми 1 ҳамин модда нисбат ба падарандар ва модарандар татбиқ намегардад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

3. Шахсоне, ки байни худ никоҳ надоранд, наметавонанд ҳамон як кӯдакро муштаракан ба фарзандхонди қабул кунанд.

Моддаи 128. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхонди қабулкунанда ва фарзандхондшаванда

1. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхонди қабулкунанда, ки оиладор нест ва фарзандхондшаванда бояд аз ҳабдаҳ сол кам набошад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 613*).

2. Дар сурати ба фарзандхонди қабул кардани кӯдак аз ҷониби падарандар (модарандар) фарқияти синну соли дар қисми 1 ҳамин модда муқарраргардида зарур нест.

Моддаи 129. Розигии волидон барои фарзандхондии кӯдак

1. Барои фарзандхондии кӯдак розигии волидони кӯдак зарур аст. Дар сурати фарзандхондии кӯдаки волидони ноболиғи ба синни ҳабдаҳсолағӣ нарасида инчунин розигии волидон, васиён ва парасторони онҳо ва дар сурати набудани волидон ё васиён (парасторон) розигии мақоми васояту парастори зарур аст (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 613*).

Розигии волидон барои фарзандхондии кӯдаконашон бояд дар аризаи тасдиқнамудаи нотариат ё маъмурияти муассисае, ки кӯдаки бе парастории волидон монда дар он қарор дорад, мақоми васояту парастории маҳалли фарзандхонди сурат мегирад ё маҳалли истиқомати волидон ифода ёбад ё бевосита дар суд ҳангоми фарзандхонди баён карда шавад.

2. Волидон ҳуқуқ доранд розигии додаи худро дар бораи ба фарзандхонди додани кӯдаконашон то баровардани ҳалномаи суд оид ба фарзандхони бозпас талаб кунанд.

3. Волидон метавонанд барои фарзандхондии кӯдак ба шахси мушаххас ё бе зикр кардани шахси мушаххас розигии диҳанд. Мақомоти васояту парастори дар мавриди мутобиқати фарзандхонди ба манфиати кӯдак ҳулосаи худро ба суд пешниҳод менамоянд. Дар сурати аз ҷониби падарандари (модарандари) кӯдак ба фарзандхонди қабул кардани ӯ чунин ҳулоса талаб карда намешавад.

Моддаи 130. Фарзандхондии кӯдак бе розигии волидон

Дар ҳолатҳои зерин розигии волидон барои фарзандхондии кӯдак талаб карда намешавад, агар:

- онҳо маълум набошанд ё суд онҳоро бедарак ғойбшуда эътироф намояд;
- суд онҳоро ғайри қобили амал эътироф карда бошад;

- суд онҳоро аз ҳуқуқи волидон маҳрум сохта бошад (бо риояи талаботи қисми 6 моддаи 71 ҳамин Кодекс);

- бо сабабҳое, ки суд беасос эътироф намудааст, онҳо зиёда аз шаш моҳ бо кӯдак якҷоя зиндаги накарда, аз тарбия ва таъминоти ӯ саркаши карда бошанд.

Моддаи 131. Розигии васиён (парасторон), роҳбарони муассисаҳое, ки кӯдакони бепарастормонда дар онҳо қарор доранд, барои фарзандхонди

1. Барои фарзандхондии кӯдаконе, ки таҳти васоят (парастори) қарор доранд, розигии хаттии васии (парастори) онҳо зарур аст.

Барои фарзандхондии кӯдаконе, ки бе парастории волидон монда, дар муассисаҳои дахлдори тарбиявию тиббӣ, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарор доранд, розигии хаттии роҳбари ин муассиса зарур аст.

2. Суд ҳуқуқ дорад ба манфиати кӯдак бе розигии шахсони дар қисми 1 ҳамин модда тазаккурёфта дар хусуси фарзандхонди ҳалнома қабул намояд.

Моддаи 132. Фикри кӯдаки фарзандхондшуда оиди фарзандхондшави

1. Барои фарзандхонди намудани кӯдаке, ки ба синни даҳсолаги расидааст, фаҳмидани фикри ӯ лозим аст.

2. Агар кӯдак то додани ариза дар бораи фарзандхонд шуданаш дар оилаи шахси ӯро ба фарзандхонди гиранда зиндаги карда, ӯро падар ё модари худ шуморад, фарзандхонди метавонад ба таври истисно, бе назардошти фикри фарзандхондшаванда сурат гирад.

Моддаи 133. Розигии ҳамсари шахсе, ки кӯдакро ба фарзандхонди мегирад

1. Ҳангоми кӯдакро ба фарзандхонди қабул кардани яке аз ҳамсарон, агар кӯдакро зану шавҳар якҷоя ба фарзандхонди қабул накунанд, розигии ҳамсари дигар зарур аст.

2. Агар зану шавҳар муносибатҳои оилавиرو қатъ намуда, зиёда аз як сол ҳамроҳ зиндаги накунанд ва ҷои истиқомати ҳамсари дигар маълум набошад, розигии ӯ барои фарзандхонди зарур нест.

Моддаи 134. Ном, номи падар ва насаби кӯдаки фарзандхондшуда

1. Ном, номи падар ва насаби кӯдаки фарзандхондшуда нигоҳ дошта мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

2. Бо хоҳиши шахси фарзандхонда ба фарзандхондшуда фамилияи фарзандхонда, инчунин номе, ки фарзандхонда додааст, гузошта мешавад. Ба кӯдаки фарзандхондшуда номи марди фарзандхондкарда, ҳамчун насаб гузошта мешавад, агар шахси фарзандхондкарда чинси зан бошад ба кӯдаки фарзандхондшуда номи касе, ки зан ӯро ба сифати падари кӯдаки фарзандхондшуда зикр намудааст, гузошта мешавад. Агар насаби зану шавҳари фарзандхондкарда гуногун бошад, бо мувофиқаи

фарзандхондкардагон ба кӯдаки ба фарзандхонди гирифтаашон насаби яке аз онҳо ё ба тартиби пешбиниамудаи моддаи 58 ҳамин Кодекс насаб дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

3. Ҳангоми кӯдакро ба фарзандхонди қабул кардани зан (мард), ки дар ақди никоҳ нест, бо хоҳиши ӯ насаб ва номи падар (модар), инчунин номи падари (модари) кудакӣ фарзандхондшуда дар китоби сабти таваллуд бо нишондоди ин шахс (фарзандхонда) навишта мешавад.

4. Тағйир додани насаб, ном ва номи падари кӯдаки фарзандхондшуда ба синни даҳсолаги расида, ба истиснои ҳолатҳои дар қисми 2 моддаи 132 ҳамин Кодекс пешбинигардида, танҳо бо розигии ӯ мумкин аст.

5. Дар бораи тағйир додани насаб, ном ва номи падари фарзандхондшаванда дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхонди зикр карда мешавад.

Моддаи 135. Тағйир додани сана ва маҳалли таваллуди кӯдаки фарзандхондшаванда

(Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239)

1. Барои таъмини сирри фарзандхондӣ бо хоҳиши

фарзандхондқунандагон сана ва маҳалли таваллуди кӯдаки фарзандхондшаванда метавонанд тағйир дода шаванд. Тағйир додани санаи таваллуди кӯдак танҳо дар сурати фарзандхонд кардани кӯдаки навзод (то яксола) ва ба муддати на зиёда аз се моҳ иҷозат дода мешавад.

2. Оид ба тағйир додани сана ва маҳалли таваллуди кӯдаки фарзандхондшуда дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондии кӯдак зикр карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

Моддаи 136. Сабти номи шахсони фарзандхондкарда ҳамчун волидони кӯдаки фарзандхондшуда

1. Бо хоҳиши шахсони фарзандхондкарда суд метавонад оиди дар дафтари сабти таваллуд ҳамчун волидони кӯдаки фарзандхондшуда сабт намудани номи онҳо ҳалнома қабул намояд.

2. Барои чунин сабт нисбати кӯдаки фарзандхондшуда ба синни даҳсолаги расида, ба истиснои ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 2 моддаи 32 ҳамин Кодекс, розигии кӯдак зарур аст.

3. Дар хусуси зарурати чунин сабт дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхонди нишон дода мешавад.

Моддаи 137. Оқибатҳои ҳуқуқи фарзандхондии кӯдак

1. Кӯдакони фарзандхондшуда ва авлоди онҳо нисбат ба фарзандхондагон ва хешовандонашон, фарзандхондагон ва хешовандони онҳо, нисбати фарзандхондшудагон ва авлоди онҳо дар ҳуқуқи ӯҳдадорихои молу мулки ва ғайримолумулкии шахси аз рӯи аслу насаб ба хешовандон баробар карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Кӯдакони фарзандхондшуда нисбати волидони худ ва хешовандони онҳо ҳуқуқи ғайримолумулкии ва молу мулкии шахсиро аз даст дода, аз ӯҳдадориҳо нисбати онҳо озод мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

3. Ҳангоми ба фарзандхонди қабул кардани кӯдак аз тарафи як шахс, агар фарзандхондкунанда мард бошад, ҳуқуқҳои ғайримолумулки ва амволии шахси ва ӯҳдадориҳо бо хоҳиши модар ва агар фарзандхондкунанда зан бошад бо хоҳиши падар нигоҳ дошта шуда метавонад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

4. Агар яке аз волидон вафот карда бошад, он гоҳ бо хоҳиши волидони вафоткарда (бобою биби кӯдак) ҳуқуқи ӯҳдадори нисбат ба хешовандони волиди вафоткарда метавонанд нигоҳ дошта шаванд, агар инро манфиати кӯдак талаб кунад. Ҳуқуқи волидони падар ё модари фавтида барои муошират бо кӯдаки фарзандхондшуда мутобиқи моддаи 67 ҳамин Кодекс амали мегардад.

5. Дар хусуси нигоҳ доштани муносибатҳои кӯдаки фарзандхондшуда бо яке аз волидон ё бо хешовандони падар ё модари вафоткарда дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхонди зикр карда мешавад.

6. Оқибати ҳуқуқи ба фарзандхонди гирифтани кӯдак, ки дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда пешбини шудааст, сарфи назар аз сабти фарзандхондкардагон ба сифати волидон дар санади сабти таваллуди кӯдак фаро мерасад.

Моддаи 138. Нигоҳ доштани ҳуқуқи кӯдаки фарзандхондашуда ба нафақа ва ёрдампули

Кӯдаке, ки дар вақти ба фарзандхонди гирифта шуданаш бинобар вафоти волидонаш ба нафақаю ёрдампули ҳуқуқ дорад, ин ҳуқуқро дар сурати ба фарзандхонди қабул шуданаш низ нигоҳ медорад.

Моддаи 139. Сирри фарзандхондии кӯдак

(*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*)

1. Сирри фарзандхондии кӯдакро қонун муҳофизат мекунад. Судяҳое, ки дар бораи фарзандхонди ҳалнома қабул кардаанд ё шахсони мансабдоре, ки сабти давлатии онро анҷом додаанд, инчунин шахсоне, ки ба ҳар тариқи дигар аз фарзандхонди огоҳанд, бояд сирри фарзандхондиро нигоҳдоранд.

2. Шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида, ки сирри фарзандхондии кӯдакро бар ҳилофи иродаи фарзандхондагон фош кардаанд, ба тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгари кашида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

Моддаи 140. Бекор кардани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак ба тартиби суди бекор карда мешавад.

2. Парванда оид ба бекор кардани фарзандхондии кӯдак бо иштироки мақоми васоияту парастори, инчунин прокурор барраси мешавад.

3. Фарзандхонди аз рӯзи эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи бекор кардани фарзандхондии кӯдак қатъ мегардад.

Суд вазифадор аст дар давоми се рӯзи пас аз эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд дар мавриди бекор кардани фарзандхондии кӯдак иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳалли бақайдгирии давлатии фарзандхонди фириштад.

Моддаи 141. Асосҳо барои бекор кардани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак дар мавридҳои бекор карда шуда метавонад, ки агар фарзандхондкардагон аз иҷрои вазифаҳои ба зиммашон гузошташудаи падару модари саркаши кунанд, аз ҳуқуқи падару модарии худ сӯиистифода намоянд, бо кӯдакони фарзандхондкардашон муносибати бераҳмона дошта, майзада ё напҷаманди ашадди бошанд.

2. Суд ҳуқуқ дорад бо назардошти манфиат ва фикри кӯдак фарзандхондиро бо сабабҳои дигар низ бекор кунад.

Моддаи 142. Шахсоне, ки ҳуқуқи талаби бекор кардани фарзандхондии кӯдакро доранд

Ҳуқуқи талаби бекор намудани фарзандхондкунии кӯдакро падару модари ҳақиқии кӯдаки фарзандхондшуда, фарзандхондкардагони (яке аз онҳо) кӯдакони фарзандхондшуда, ки ба синни чордаҳсолаги расидаанд, мақоми васоюту парастори, инчунин прокурор доро мебошанд.

Моддаи 143. Оқибати бекор кардани фарзандхондии кӯдак

1. Дар сурати фарзандхондиро бекор кардани суд ҳуқуқи ӯҳдадорихои байни фарзандхондшуда ва фарзандхондаю хешовандонаш қатъ гардида, ҳуқуқи ӯҳдадорихои байни кӯдак ва волидону хешовандонаш барқарор карда мешаванд, агар инро манфиати кӯдак тақозо кунад.

2. Дар сурати бекор кардани фарзандхонди, кӯдак бо ҳалномаи суд ба волидонаш супурда мешавад. Дар сурати набудани волидон, инчунин агар ба волидон супурдани кӯдак хилофи манфиати ӯ бошад, кӯдак ба таълиму тарбия фаро гирифта ба мақомоти васоюту парастори дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

3. Суд ҳамчунин масъалаи нигоҳ доштан ё надоштани ном, номи падар ва насаби кӯдакро, ки бо сабаби фарзандхонди ба ӯ дода шудаанд, ҳал менамояд. Дигар кардани ном, насаб ё номи падари кӯдаки ба синни даҳсолаги расида танҳо бо розигии ӯ мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

4. Суд бо назардошти манфиати кӯдак, ҳуқуқ дорад фарзандхондкардагони собиқро ӯҳдадор созад, ки ба андозаи муқаррарнамудаи моддаҳои 81 ва 83 ҳамин Кодекс барои таъминоти кӯдак маблағ пардозанд.

Моддаи 144. Номумкинии бекор кардани фарзандхонди баъди ба ба балоғат расидани кӯдаки фарзандхондшуда

Бекор кардани фарзандхондии кӯдак мумкин нест, агар кӯдаки фарзандхондшуда то лаҳзаи пешниҳоди талаби бекор кардани фарзандхонди ба балоғат расида бошад, ба истиснои ҳолатҳое, ки ба ин гуна бекоркуни розигии байни шахси фарзандхондкарда ва кӯдаки фарзандхондшуда, инчунин волидони ӯ, агар онҳо дар қайди ҳаёт буда, аз ҳуқуқи падару модари маҳрум нашуда бошанд ва суд онҳоро ғайри қобили амал эътироф накарда бошад.

Моддаи 145. Безътибор донистани фарзандхондии кӯдак

Фарзандхондии кӯдак дар ҳолатҳое метавонад безътибор дониста шавад, ки агар:

- ҳалномаи фарзандхонди ба ҳуччатҳои қалбаки асос ёфта бошад;
- фарзандхонди қалбаки бошад;
- шахси ба балоғатрасида ба фарзандхонди қабул шуда бошад;
- фарзандхондкарда шахсе бошад, ки суд ӯро ғайриқобили амал ё қобили амалаш маҳдуд эътироф карда бошад;
- шахси фарзандхондкарда бо ҳалномаи суд аз ҳуқуқи падару модари маҳрумшуда бошад;
- шахсоне, ки барои номатлуб иҷро кардани ӯҳдадориҳои қонунан ба зиммашон гузошташуда аз ӯҳдадориҳои васи ё парастори бартаараф карда шуда бошанд;
- фарзандхонди бинобар гуноҳи содиркардаи собиқ фарзандхондагон аз ҷониби суд бекор карда шуда бошад;
- шахсоне, ки бинобар вазъи саломати наметавонанд ҳуқуқи падару модариро амали намоянд. Номгуи беморихое, ки хангоми ба онҳо мубтало будани шахс наметавонад кӯдакро ба фарзандхонди қабул кунад, тахти васоят (парастори) қарор диҳад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 146. Оқибати безътибор донистани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак аз лаҳзаи қабул гардидани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхонди безътибор дониста мешавад. Дар ин маврид тамоми ҳуқуқи ӯҳдадориҳои фарзандхондаю ҳешовандони ӯ ва фарзандхонд, ки аз фарзандхонди бармеоянд, аз байн мераванд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

2. Суд вазифадор аст, ки дар муддати се рӯз дар хусуси эътибори қонуни пайдо кардани ҳалнома дар бораи безътибор донистани фарзандхонди ба мақоми сабти асноди ҳолати шахрванди, ки фарзандхонди дар он ба қайд гирифта шудааст, хабар диҳад.

БОБИ 20. ВАСОЯТ ВА ПАРАСТОРИИ НОБОЛИҶОН

Моддаи 147. Ноболиғоне, ки тахти васоят парастори гирифта мешаванд

1. Васояту парастори барои кӯдакони ноболиғе, ки бе парастории волидон мондаанд (моддаи 122 ҳамин Кодекс), бо мақсади таъминот, таълиму тарбия, инчунин барои ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои онҳо муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1395*).

2. Васоят барои ноболиғони то синии чордаҳсола муқаррар карда мешавад.

3. Парастори барои ноболиғони аз чордаҳсола то ҳаҷдаҳсола муқаррар карда мешавад.

4. Муқаррар ва қатъ намудани васоят ё парастории кӯдакони ноболиғ таваассути Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 148. Васиён ва парасторони ноболиғон

1. Танҳо шахсони болиғи қобили амал васи ва парастор таъин шуда метавонанд.

2. Шахсони зерин васи ва парастор таъин шуда наметавонанд:

- шахсоне, ки аз ҳуқуқи падару модари маҳрум шудаанд;

- шахсоне, ки қаблан кӯдакро ба фарзандхонда қабулкарда, агар фарзандхондкуни бо сабаби номатлуб иҷро кардани ўҳдадориҳояшон бекор карда шуда бошад;

- шахсоне, ки бо сабаби номатлуб иҷро кардани ўҳдадориҳояшон аз вазифаи васи ё парастори озод карда шудаанд;

- шахсони мубталои майзадаги ва нашъаманди, инчунин шахсоне, ки вобаста ба вазъи саломати (қисми 1 моддаи 127 ҳамин Кодекс) наметавонанд ўҳдадориҳояшонро оид ба тарбияи кӯдак анҷом диҳанд.

3. Мақомоти васояту парасториро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1239*).

Моддаи 149. Низомнома дар бораи мақомоти васояту парастори

Низомнома дар бораи мақомоти васояту парастори аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 150. Маҳалли муқаррар намудани васояту парастори

Васояту парастори аз тарафимақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҷамоатҳои шаҳрак ва ҷамоатҳои деҳот маҳалли истиқомати шахсе, ки бояд таҳти васоят ва парастори гирифта шавад ё маҳалли истиқомати васи ё парастор муқаррар мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

Моддаи 151. Интиҳоби васи ва парастор

1. Ҳангоми ба кӯдак таъин намудани васи ё парастор бояд сифатҳои шахсии васи (парастор), ба иҷрои ўҳдадориҳои васи (парастори) кодир будани ў, муносибатҳои байни ў ва шахси мўҳтоҷи васоят ё парастори, муносибати аъзои оилаи васи (парастор) нисбат ба кӯдак, инчунин дар сурати имкон хоҳиши худи кӯдак ба инобат гирифта мешавад.

2. Таъин намудани парастор ба шахси болиғи қобили амал, ки бинобар аҳволи саломатиаш барои татбиқи мустақилонаи ҳуқуқ ва иҷрои ўҳдадориҳои имконият надорад, танҳо бо розигии шахси таҳти парастори гирифташаванда сурат гирифта метавонад.

Моддаи 152. Васоят (парастори) нисбат ба кӯдаконе, ки дар муассисаҳои тарбияви, муолиҷави ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли қарор доранд

1. Ба кӯдаконе, ки дар муассисаҳои тарбияви, таълими ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд таҳти васояти пурраи давлат қарор доранд, васи (парастор) таъин карда намешавад. Иҷрои чунин ўҳдадориҳо ба зиммаи маъмурияти ин муассисаҳо гузошта мешавад.

Аз ҷониби васи (парастор) дар чунин муассиса муваққатан қарор додани кӯдак ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои васиро (парасторро) нисбат ба ин кӯдак қатъ намесозад.

2. Мақомоти васояту парастори шароити таъминот, тарбия ва таълими кӯдакони дар ин муассисаҳо қарордоштаро, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр гардидаанд, назорат мекунанд.

3. Ҳимояи ҳуқуқи дастпарварони (хатмкунандагони) муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васояту парастори гузошта мешавад.

Моддаи 152(1). Васоят (парасторӣ) нисбат ба кӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлонӣ ғоибанд

(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791)

1. Васоят (парасторӣ) нисбат ба кӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлонӣ (зиёда аз 3 моҳ) ғоибанд ё дар таълиму тарбияи хешу ақрабашон қарор доранд, ки ин хешу ақраба дорои ҳуҷҷати дахлдор нестанд, аз ҷониби мақомоти васояту парасторӣ таъин карда мешавад.

2. Мақомоти васояту парасторӣ шароити таъминот ва таълиму тарбияи кӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардидаро назорат мекунанд.

3. Ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии кӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васояту парасторӣ гузошта мешавад
(Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791).

Моддаи 153. Ҳуқуқи кӯдакони таҳти васоят (парастори) қарордошта

1. Кӯдакони таҳти васоят (парастори) қарордошта чунин ҳуқуқҳо доранд:

- ба тарбия дар оилаи васи (парастор), ғамхори аз ҷониби васи (парастор), зиндагии дар як ҷо бо ў, ба ғайр аз ҳолатҳои, ки қонунгузориҳои граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбини намудааст;

- ба таъмини шароити зист, тарбия ва таълим, рушду такомули ҳамаҷониба ва эҳтироми шаъну эътибори инсонии онҳо;

- ба алимент, нафақа, ёрдампули ва дигар пардохтҳои иҷтимоии ба онҳо тааллуқдошта;

- ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқомати ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқомати ва дар сурати мавҷуд набудани манзили истиқомати ҳуқуқ доранд тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба манзил хонаи истиқомати гиранд (*Қонуни ҶТ аз 26.12.2011 № 791*);

- ба ҳимоя аз суиистифодаи васи (парастор) мутобиқи моддаи 57 ҳамин Кодекс.

2. Кӯдаконе, ки таҳти васоят (парастори) қарор доранд, дорои ҳуқуқҳои пешбининамудаи моддаи 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 154. Ҳуқуқи кӯдакони бе парастории волидон монда, ки дар муассисаҳои тарбияви, табобати ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли қарор доранд

1. Кӯдакони бе парастории волидон монда, ки дар муассисаҳои тарбияви, табобати ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд қарор доранд, чунин ҳуқуқҳо доранд:

ба таъминот, тарбия, таълим, рушду такомули ҳамаҷониба, эҳтироми шаъну эътибори инсонӣ, таъмини манфиатҳои онҳо;

ба алимент, нафақа, ёрдампули ва дигар пардохтҳои иҷтимоии ба онҳо тааллуқдошта;

ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқомати ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқомати ва ҳангоми мавҷуд набудани манзили истиқомати ҳуқуқ доранд тибқи қонунгузории манзил хонаи истиқомати гиранд;

пас аз хатми муассисаҳои зикргардида ба имтиёз барои ба кор даромадан мувофиқи қонунгузории меҳнат.

2. Кӯдакони бе парастории волидон монда, ки дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида қарор доранд, инчунин дорои ҳуқуқҳои пешбининамудаи моддаҳои 55, 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 155. Ҳуқуқ ва ӯҳдадорӣҳои васи ва парастори кӯдаки ноболиғ

1. Васи ва парастори кӯдаки ноболиғ ҳуқуқ доранд ва ӯҳдадор ҳастанд, ки шахси ба парастори гирифтаашонро тарбия кунанд, дар бораи саломати, такомули ҷисмони, рӯҳӣ, маънави ва ахлоқӣ, таҳсил ва касбомӯзии ӯ ғамхори зоҳир намоянд.

Васиёну парасторон метавонанд бо назардошти фикру хоҳиши кӯдакон ва тавсияи мақомоти васоятгу парастори, инчунин ҳангоми риояи талаботи пешбининамудаи қисми якуми моддаи 65 ҳамин Кодекс тарбияи кӯдакониро, ки таҳти васояти (парастори) онҳо қарор доранд, мустақилона муайян намоянд.

Васи ва парастор бо назардошти фикру хохиши кӯдаки таҳти васояташон қарордошта ҳуқуқ доранд муассисаи таълими ва шакли таълимиро барои гирифтани таҳсилоти асосии умуми мустақилона интихоб намоянд (*Қонуни ҚТ аз 14.11.2016 № 1365*).

2. Васи ва парастор ҳуқуқ доранд ба воситаи суд аз ҳар гуна шахсоне, ки бе асоси қонуни кӯдакро дар назди худ нигоҳ медоранд, аз ҷумла аз хешовандони наздики кӯдак баргардонидани кӯдаки дар таҳти васояташон (парасториашон) бударо талаб намоянд.

3. Васи ва парастор ҳуқуқ надоранд, ки барои муоширати кӯдаки таҳти васояташон (парасториашон) қарордошта бо волидону хешовандони дигараш, ба истиснои ҳолатҳое, ки ин муошират ба манфиати кӯдак нест, монеъ шаванд.

4. Ҳуқуқ ва ўҳдадорихои васи ва парасторро Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

5. Ўҳдадории васоят (парастори) нисбат ба кӯдаки таҳти васоят (парастори) қарордошта аз ҷониби васи (парастор) бемузд анҷом дода мешавад.

6. Ба васи (парастор) барои таъминоти кӯдаки таҳти парастори қарордошта ҳар моҳ тибқи андоза ва тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағ дода мешавад.

Моддаи 156. Аз вазифа баргараф сохтани васи ва парастор дар сурати номатлуб иҷро кардани вазифаашон

1. Агар васи ё парастор вазифаи ба зиммааш гузошташударо номатлуб иҷро кунад, мақоми васояту парастори васи ё парасторро аз иҷрои ин вазифа озод менамояд (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

2. Дар сурати васоятро (парасториро) ба мақсадҳои ғаразнок истифода кардани васи (парастор), инчунин дар ҳолати бе назорат ва кӯмаки зарури гузоштани шахсони таҳти парастори қарордошта мақомоти васояту парастори вазифадоранд, ки барои ҳалли масъалаи ба ҷавобгари муқаррарнамудаи қонун кашидани ин шахс маводи заруриро ба прокурор пешниҳод намоянд.

Моддаи 157. Аз парастории шахси болиғ озод кардани парастор бо талаби шахси таҳти парастори қарордошта

Парастори шахси болиғи қобили амал, ки ба парастори мӯҳтоҷ аст бо сабаби вазъи саломати ва синну сол бояд бо талаби шахси таҳти парастори қарордошта аз вазифа озод карда шавад. Мақомоти васояту парастори дар ин ҳолат метавонанд бо мувофиқаи шахси таҳти парастори қарордошта шахси дигарро ба сифати парастор таъин намоянд.

Моддаи 158. Шикоят намудан оид ба қарорҳои мақомоти васояту парастори

(*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*)

Нисбати қарорҳои мақомоти васојту парастори дар хусуси таъин ва озод намудани васиён ва парасторон, инчунин доир ба тамоми масъалаҳои васојту парастори шахсони манфиатдор метавонанд аз рӯи тобеият ба мақомоти болои ё ба суд шикоят кунанд.

ФАСЛИ VII. АСНОДИ ҲОЛАТИ ШАҲРВАНДИ

Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

БОБИ 21.МУҚАРРАРОТИ УМУМИ

Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 159. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 160. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 161. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 162. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 163. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 164. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 165. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 166. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183)

ФАСЛИ VIII. ИСТИФОДАИ ҚОНУНҲОИ ОИЛА ДАР МУНОСИБАТҲОИ ОИЛАВИ БО ИШТИРОКИ ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҶИ ВА ШАХСОНИ БЕШАҲРВАНДИ

БОБИ 22. ИСТИФОДАИ ҚОНУНГУЗОРИИ НИКОҲ ВА ОИЛА НИСБАТ БА ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҶИ ВА ШАХСОНИ БЕШАҲРВАНДИ

Моддаи 167. Ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Шаклу тартиби ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

2. Шартҳои ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҳар як шахси никоҳшаванда дар асоси қонунҳои давлате, ки дар лаҳзаи ақди никоҳ ӯ шаҳрванди он давлат мебошад, бо риояи талаботи қисми 3 моддаи 12 ва моддаи 14 ҳамин Кодекс дар бобати ҳолатҳое, ки монети ақди никоҳ мегарданд, муайян карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710, аз 26.12.2011 № 791*).

3. Агар шахс дар баробари шаҳрванди давлати дигар будан шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, нисбати вай шартҳои ақди никоҳи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад. Агар шахс дорои шаҳрвандии якчанд давлати хориҷи бошад, бо интихоби ин шахс қонунгузории яке аз ин давлатҳо истифода бурда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.04.2006 № 183*).

4. Шартҳои ақди никоҳи шахси бешаҳрванди дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки ин шахс дар он ҷои истиқомати доими дорад.

Моддаи 168. Ақди никоҳ дар намояндагиҳои дипломати ва муассисаҳои консули

1. Ақди никоҳи дар байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндаги мекунанд, дар намояндагиҳои дипломати ва муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Ақди никоҳ дар байни шаҳрвандони хориҷи, ки аз тарафи намояндагиҳои дипломати ва муассисаҳои консулии кишварҳои хориҷи дар Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода шудааст, агар ин шахсон дар лаҳзаи ақди никоҳ шаҳрвандони давлати хориҷе бошанд, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сафир ё консул таъин кардааст, мутақобилан қобили эътибор дониста мешавад.

Моддаи 169. Эътирофи никоҳе, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон баста шудааст

1. Никоҳҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва никоҳҳои байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳрвандони хориҷи ё шахсони бешаҳрванди, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишвар баста шудаанд, агар барои эътироф шартҳо ва мусоҳиҳои дар қисми 3 моддаи 12 ва моддаи 14 ҳамин Кодекс пешбинигардида набошанд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*).

2. Никоҳи шаҳрвандони хориҷи, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишваре баста шудаанд, ки дар он ақди никоҳ сурат гирифтааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешаванд.

Моддаи 170. Беътибор донистани никоҳ

Ақди никоҳ тибқи тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 167 ва 169 Кодекси мазкур беътибор дониста мешавад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

Моддаи 171. Бекор кардани никоҳ

1. Бекор кардани никоҳи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳрвандони хориҷи ё ашхоси бешаҳрванди, инчунин никоҳи байниҳамдигарии шаҳрвандони хориҷи дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон сураат мегирад.

2. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқомат мекунанд, ҳуқуқ доранд никоҳро бо ҳамсари худ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндаги мекунад, сарфи назар аз шаҳрвандии ӯ, дар суди Ҷумҳурии Тоҷикистон бекор кунанд. Дар ҳолатҳое, ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба бекор кардани никоҳ дар мақмоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди иҷозат дода мешавад, никоҳ дар намояндагиҳои дипломати ё муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон бекор карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 26.12.2011 № 791*).

3. Бекор кардани никоҳи байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шаҳрвандони хориҷи ё шахсони бешаҳрванди, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо риояи қонунгузории кишвари хориҷии дахлдор салоҳиятнокии мақомоте, ки оиди бекор кардани никоҳ қарор қабул кардаанд ва қонунгузорию, ки ҳангоми бекор кардани никоҳ бояд истифода бурда шавад, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боътибор дониста мешавад.

4. Бекор кардани никоҳи байни шаҳрвандони хориҷи, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо риояи қонунгузории кишвари дахлдор салоҳияти мақоме, ки дар бораи никоҳ қарор баровардааст ва қонунҳое, ки бояд ҳангоми бекор кардани никоҳ истифода шаванд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боътибор дониста мешавад.

Моддаи 172. Ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкию молумулкӣ ва ўҳдадорихои зану шавҳар

(*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 710*)

1. Ҳуқуқҳои шахсии ғайриамволию амволи ва ўҳдадорихои зану шавҳар тибқи қонунҳои давлате, ки онҳо дар ҳудуди он иқоматгоҳи муштарак доранд ва дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак бошад, тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи охирини муштарак доштанд. Ҳуқуқҳои шахсии ғайриамволию амволи ва ўҳдадорихои зану шавҳаре, ки иқоматгоҳи муштарак надоранд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд,

2. Зану шавҳаре, ки шаҳрвандии умуми ё иқоматгоҳи муштарак надоранд, ҳангоми бастании аҳдномаи никоҳ ё созишнома дар бораи пардохти алимент ба ҳамдигар метавонанд қонунҳоро интихоб намоянд, ки барои муайян намудани ҳуқуқи ўҳдадорихояшон дар хусуси пардохти алимент аз рӯи ин

аҳднома ё созишномаи пардохти алимент мавриди истифода қарор негиранд. Агар зану шавҳар дар мавриди интихоби қонунҳо нисбати аҳдномаи никоҳ ё созишномаи зану шавҳар дар бораи пардохти алимент ба якдигар ба мувофиқа наоянд, муқаррароти қисми якуми ҳамин модда истифода мешавад.

Моддаи 173. Муқаррар намудан ва рад кардани падархонди (модархонди)

1. Муқаррар намудан ва рад кардани падархонди (модархонди) тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки кӯдак аз рӯи таваллуд шаҳрванди он мебошад.

2. Тартиби муқаррар ва рад кардани падархонди (модархонди) дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад. Дар ҳолатҳое, ки агар мутобики қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудани падар (модар) дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрванди иҷозат дода шуда бошад, волидони берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқоматкунандаи кӯдак, ки ақалан якешон шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, ҳуқуқ доранд бо аризаи муқаррар намудани падар (модар) ба намояндагии дипломати ё муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намоянд.

Моддаи 174. Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои волидон ва фарзандон

Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои волидон ва фарзандон, аз ҷумла ӯҳдадориҳои волидон дар бобати таъминоти фарзандон мутобики қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки дар он давлат иқоматгоҳи муштарак доранд. Дар сурати иқоматгоҳи муштарак надоштани волидон ва фарзандон, ҳуқуқи ӯҳдадориҳои онҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки кӯдак шаҳрванди он мебошад. Бо талаби даъвогар нисбати ӯҳдадориҳои алиментдиҳии ва дигар муносибатҳои байни волидон ва фарзандон қонунҳои давлатеро истифода кардан мумкин аст, ки кӯдак дар қаламрави он истиқомати доими дорад.

Моддаи 175. Ҷӯҳдадориҳои алиментдиҳии фарзандони болиғ ва аъзои дигари оила

Ҷӯҳдадориҳои алиментдиҳии фарзандони болиғ ба манфиати волидонашон, инчунин ӯҳдадориҳои алиментдиҳии аъзои дигари оила тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи доими доранд. Дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак чунин ӯҳдадориҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки шахси даъвогари алимент шаҳрванди он мебошад.

Моддаи 176. Муқаррар намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷи

1. Ҳангоми истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷи суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрванди ва дигар мақомот мундариҷаи ин меъёрҳоро мувофиқи тафсири расмии он, амалияи истифода ва доктринаи он дар давлати дахлдори хориҷи муқаррар менамоянд.

Ба мақсади муқаррар намудани мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷи суд, мақомоти сабти асноди ҳолати шахрванди ва мақомоти дигар метавонанд тибқи тартиби муқарраршуда барои мусоидат ва тавзеҳ ба Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти салоҳиятнокӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат кунанд ё коршиносро (экспертҳоро) ҷалб намоянд.

2. Шахсони манфиатдор ҳуқуқ доранд асноди тасдиқкунандаи мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷиеро, ки онҳо барои талаби худ ё эътироз ба он истинод мекунанд, пешниҳод намоянд ё ба тарзи дигар ба суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шахрванди ва дигар мақомот дар муқаррар сохтани мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷи мусоидат кунанд.

3. Агар мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷи, сарфи назар аз чораҳои мутобиқи қисми якуми ҳамин модда дидашуда муқаррар нагардад, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад.

Моддаи 177. Маҳдудияти истифодаи ҳуқуқи оилавии хориҷи

Ҳуқуқи оилавии хориҷи дар ҳолатҳое истифода бурда намешавад, ки он хилофи асосҳои тартиботи ҳуқуқии (тартиботи оммави) Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад. Дар ин ҳолат қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешаванд.

Моддаи 177(1). Ҷавобгарӣ барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур

(Қонуни ҚТ аз 19.03.2013 [№ 952](#))

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 19.03.2013 № 952*).

Моддаи 178. Аз эътибор соқит дониستاني баъзе санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, бинобар мавриди амал қарор гирифтани ин Кодекс

Қонунҳои зерини Ҷумҳурии Тоҷикистон безъэтибор доништа шаванд:

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 июни соли 1969 "Дар бораи тасдиқ кардани Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1969. № 12, моддаи 102);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 сентябри соли 1976 "Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ ва оила" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 19, моддаи 244);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 1976 "Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба

никоҳ ва оила" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 23, моддаи 282);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1980 "Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1980, № 18, моддаи 216);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 ноябри соли 1980 "Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1980, № 23, моддаи 250);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 марти соли 1982 "Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1982, № 7, моддаи 51);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 майи соли 1982 "Дар хусуси тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қисмати тасдиқи Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 марти соли 1982 "Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1982, № 11, моддаи 130);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 феввали соли 1984 "Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 27 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 4, моддаи 40);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 феввали соли 1984 "Дар бораи тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар хусуси дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 феввали соли 1984 "Дар бораи дохил кардани тағйирот ба моддаи 27-уми Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 4, моддаи 36);

Моддаи 9 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 августи соли 1984 "Дар бораи дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 16, моддаи 168);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 ноябри соли 1984 "Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 23, моддаи 224);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 феввали соли 1985 "Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1985, № 5, моддаи 54);

Фасли 11 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 ноябри соли 1985 "Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби рӯёнидани алимент барои нигоҳубини кӯдакони ноболиғ" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1985, № 23, моддаи 230);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 феввали соли 1987 "Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби рӯёнидани алимент барои фарзандони ноболиғ" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1987, № 5, моддаи 76);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 феввали соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1990, № 5, моддаи 42);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 "Дар хусуси тасдиқи Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 феввали соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон соли 1990, № 9, моддаи 162);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 9, моддаи 163);

Фасли III Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1990 "Дар бораи дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 16, моддаи 268);

Фасли VI Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 декабри соли 1990 "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Шӯрои Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 24, моддаи 410);

Фасли 1 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 июни соли 1991 "Дар хусуси даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1991, № 14, моддаи 237);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 ноябри соли 1992 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1992, № 21-22, моддаи 301);

Фасли IY Фармони Раёсати Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6 иони соли 1993 "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Протоколи № 166 маҷлиси Раёсати Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон);

Фармони Раёсати Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 июли соли 1993 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1993, № 13, моддаи 272);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 1993 "Оид ба тасдиқ намудани Фармонҳои Раёсати Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи дохил намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар қисмати тасдиқи Фармони Раёсати Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 июли соли 1993 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1993, № 23-24, моддаи 509).